

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE TRAVNIK 2010-2015.GODINA

Autor:

Komisija za planiranje općinskog razvoja (KPOR)

Tahir Lendo dipl.ing.

Ljupko Sučić

Amira Đelilbašić dipl.ecc., Koordinator projekta

Marija Perić,

Refik Poparić,

Mirko Batinić,

Admir Arnautović,

Anto Spajić,

Edhem Kozar,

Fatima Maslić,

Muhamed Ćurić,

Anita Čabro,

Ahmed Ćurić,

VIZIJA:

Općina suživota, partnerstva, tolerancije, uređenog okoliša, jedinstvenog ambijenta za razvoj, sa Travnikom ekonomskim, administrativnim, zdravstvenim, obrazovnim, kulturnim, sportskim i turističkim centrom, sa mladim obrazovanim kadrom i odgovornom općinskom administracijom.

1. ANALIZA STANJA

1.1. Organizacija vlasti u Općini Travnik

Općina Travnik je jedinica lokalne samouprave koja ima predstavničku i izvršnu vlast.

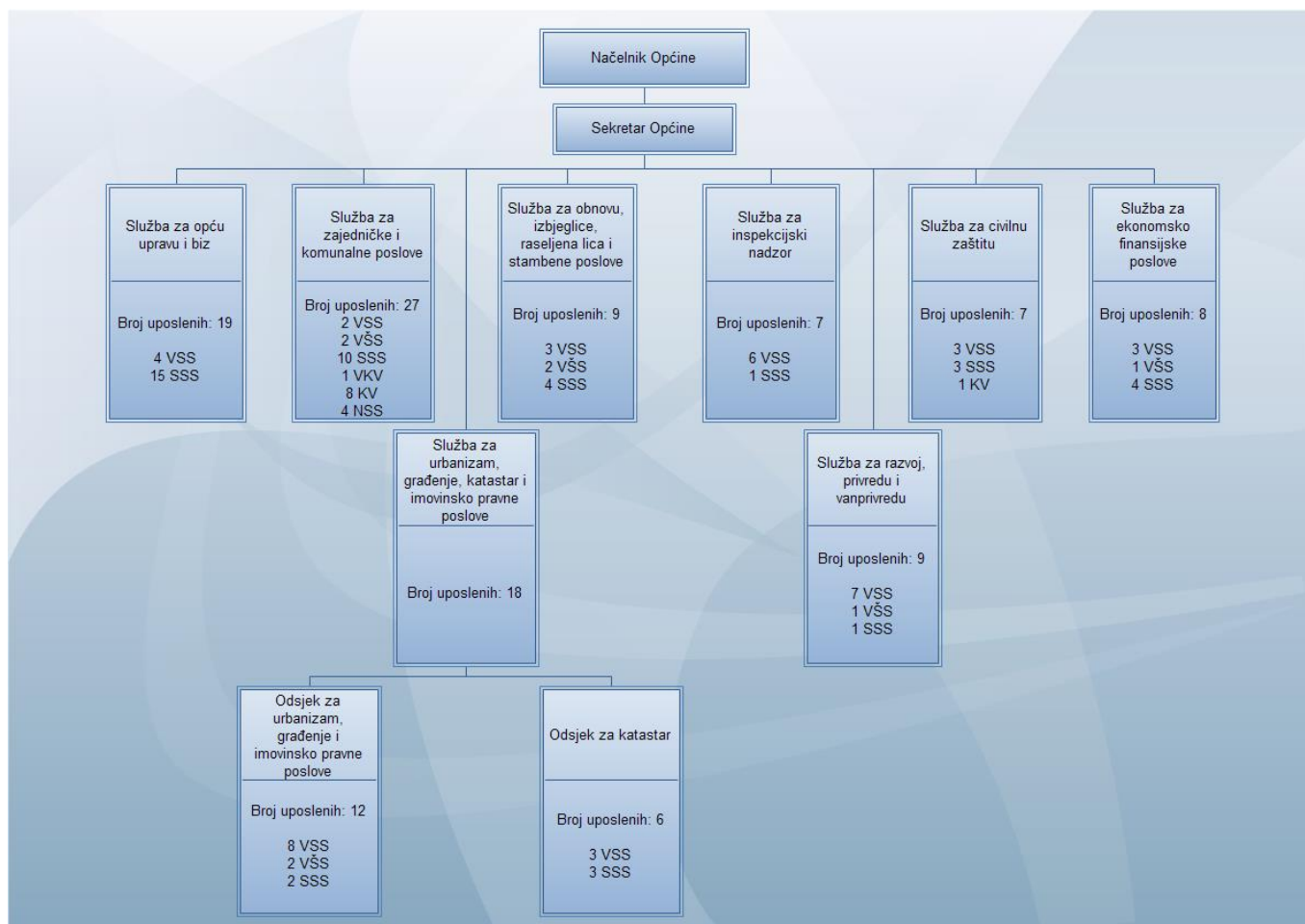
Kao organi vlasti u Općini, Općinsko vijeće (predstavnička vlast) i općinski načelnik (izvršna vlast) u Općini funkciju vlasti vrše u skladu sa Ustavom, Zakonom i statutom Općine.

Sadašnji saziv Općinskog vijeća ima 31-og člana, od toga: SDA sa 15 članova ili 48%, Hrvatska koalicija za Travnik sa 9 članova ili 29%, Stranka za BiH sa 5 članova ili 16%, SDP sa 2 člana ili 7%. Mandat članova Općinskog vijeća je 4 (četiri) godine.

Mandat općinskog načelnika je 4 (četiri) godine i biraju ga demokratskim putem birači na neposrednim izborima u skladu sa Zakonom i Statutom Općine Travnik.

U skladu sa Federalnim i Kantonalnim zakonima za obavljanje upravnih i drugih stručnih poslova iz samoupravnog djelovanja Općine osnovane su službe za upravu.

Šematski prikaz vlasti Općine dat je u slijedećem pregledu:

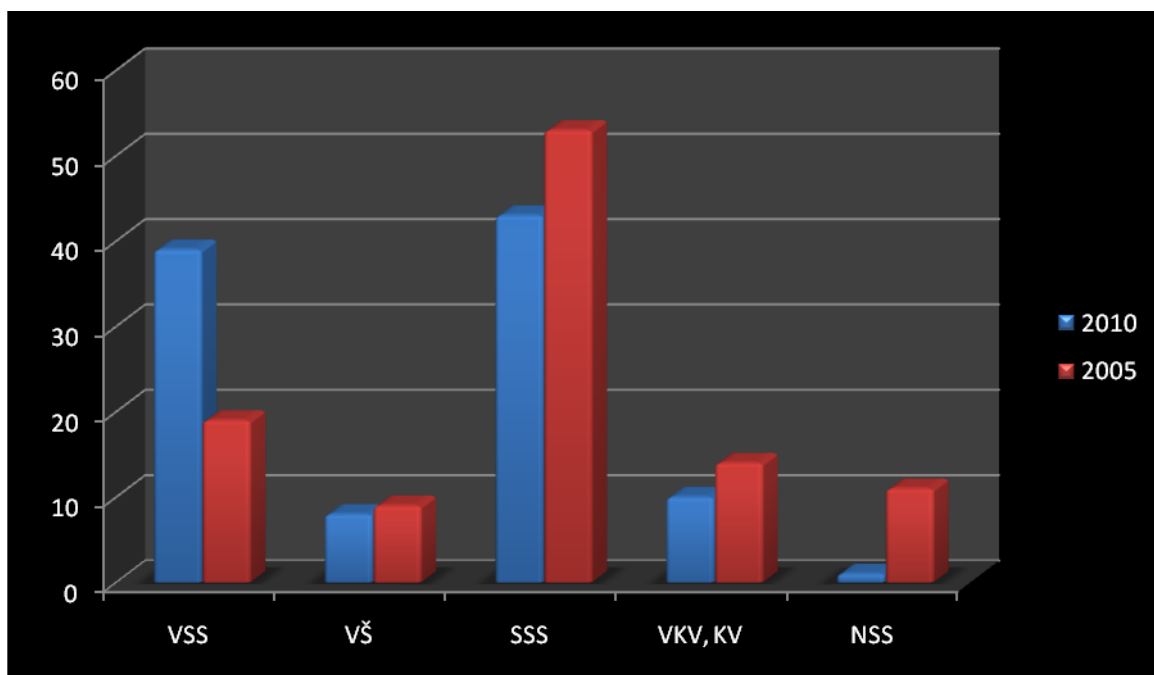
Poseban značaj u organizaciji lokalne uprave kroz službe za upravu i redefinisanje njihovih nadležnosti imala je organizacija Službe za razvoj, privredu i vanprivredu kao inicijatora, nosioca i realizatora svih razvojnih projekata.

Pored navedenog, značajno unapređenje postignuto je i redefinisanjem uloge sekretara Općine kao koordinatora službi za upravu i načelnika Općine ali i formiranjem odjeljenja u Službi za urbanizam,građenje,katastar i imovinsko-pravne poslove.

Kompetentnost i posvećenost uposlenih postignuta je upošljavanjem 26 visokoobrazovanih, uglavnom, mladih kadrova u periodu 2005-2010 godine kao i dodatnim usavršavanjima u okviru GAP projekta ali i drugih edukacijskih, interno i eksterno realizovanih programa i projekata.

Unapređenjem kompetentnosti uposlenih, što je vidljivo iz šematskog prikaza odgovornosti i obrazove strukture, stvorene su pretpostavke za odgovorno i proaktivno upravljanje lokalnim razvojem i poslovima.

Slika 2.Obrazovna struktura uposlenih-uporedni pokazatelji 2005-2010

U postupcima standardizacije, čije je rezultat Certifikat EN ISO 9001:2008 iz 2009.godine kao potvrda Certifikata EN ISO 9001:2000, koji je lokalna uprava već ranije imala,uspostavljene su jasne i precizne procedure za upravljanje najznačajnijim procesima pružanja usluga, njihove ekonomičnosti, efikasnosti, transparentnost i komunikacije sa korisnicima, mjerenja zadovoljstva korisnika, te stalnog poboljšanja kvaliteta.

Korištenjem CAF pristupa kao zajedničkog okvira za samoprocjenjivanje i upravljanje kvalitetom, u prethodnom periodu,općinska administracija je osigurala snažan model za pokretanje procesa stalnog unapređenja.(CAF-zajednički okvir za samoprocjenjivanje, engleski: Common Assessment Framework)

Proaktivnost zasnovana na praćenju potreba građana zahtijeva potpuno drugačiju informacijsku osnovicu za procjenjivanje uspješnosti i upravljanje razvojem općine. S tim u vezi, lokalna uprava kontinuirano inicira promjene u administrativnim procedurama korištenjem digitalne tehnologije, a sve u cilju unapređenja dostupnosti svojih usluga. Prema trenutnom stanju informacijska osnovica kojom raspolažu općinske službe predstavljena je sljedećim tabelarnim pregledom:

R/ BR	NAZIV APLIKACIJE	SVRHA	UNAPREĐENJE
1.	DATANOVA	Program za vođenje matičnih evidencija građana	Stvaranje elektronskih baza podataka matičnih evidencija građana kao osnovice za umrežavanje mjesnih ureda sa Matičnim uredom ali i sa eksternim korisnicima
2.	DOCUNOVA	Program za praćenje vođenja zahtjeva koji se rješavaju u upravnom postupku	Stvaranje elektronskih baza podataka sa elektronskom arhivom što direktno utiče na ekonomičnost i efikasnost u radu
3.	FINOVA	Program za vođenje finansija	Efikasnije vođenje finansija,transparentnije trošnje sredstava,jednostavnije izvještavanje u oblasti finansija i kontrola plaćanja
4.	WEBCITY	Aplikacija za vođenje i praćenje postupaka za izdavanje urbanističkih saglasnosti	Mogućnost praćenja toka predmeta putem interneta koje obuhvata praćenje i planske dokumentacije
5.	MIROSOFT	Program za alfanumeričke baze podataka u oblasti katastra	Efikasnost u evidenciji posjeda nekretnina
6.	MAPINFO	Softver koji omogućava geoprostornu analizu i prezentaciju podataka	Stvaranje pretpostavki za buduće umrežavanje sa eksternim institucijama i razmjena podataka
7.	INFODESK	Intranet-osigurava	Jednostavnija interna komunikaciju između službi za upravu i efikasnije korištenje podataka
8.	NOVA PANEL	Program elektronskih dosijea	Elektronska evidencija ljudskih resursa koja omogućava jednostavnije praćenje, izvještavanje i upravljanje ljudskim resursima

1.2. Lokalna uprava i partnerstva

Višegodišnja nastojanja općinske administracije da Travnik učine prostorom atraktivnim za život i konkurentnim u vremenu globalne ekonomije dovela su do neminovnosti u povezivanju i partnerstvu sa lokalnim stanovništvom kao i uspostavljanju partnerstava sa svijetom,odnosno sa drugim lokanim upravama.

1.3. Partnerstvo sa „svijetom“

U svojoj dugoj administrativnoj tradiciji lokalna uprava Travnika je uspostavila niz međuopćinskih partnerstava sa općinama iz država bivše Jugoslavije. Međutim, ratna dešavanja devedesetih godina rezultirala su i prekidom tih prijateljskih i partnerskih odnosa. Ali, u današnjim uslovima globalno umreženog svijeta, neophodno je što prije planirati i ući u tu globalnu mrežu.

Zato se logično nameće potreba sagledavanja svih mogućnosti za razvijanje upravo te poduzetničke okoline koja ne može biti razvijena drugačije osim uspostavljanjem i njegovanjem partnerstava sa okolinom. Zato lokalna uprava smatra dobrim pomakom dosadašnje aktivnosti na uspostavljanju partnerstva sa Ulcinjom, općinom u Crnoj Gori koja je i prirodno i tradicionalno turistički grad. Kako Travnik pretenduje na vodeću ulogu u razvoju zimskog turizma, ovom partnerstvu bi se u budućnosti trebala posvetiti posebna pažnja a naročito u dijelu razmjene turističkih praksi, ali i turista. Blizina hrvatskog primorja i činjenica da, već tradicionalno, Split zimuje na Vlašiću i obratno, već dugo se nameće konkretizacija ove prakse, što svakako može biti jedna od preporuka ovog strateškog dokumenta u oblasti partnerstva.

Isti slučaj je i sa općinama italijanske regije Pijemonte, koje mogu biti izuzetan poticaj za iznalaženje rješenja razvojnih planova Travnika kao planinskog turističkog centra, a zbog identičnih karakteristika jer su u pitanju općine koje svoj razvoj zasnivaju na planinskom turizmu.

Partnerski odnosi, sada već prerasli u bratimljene odnose Travnika i Leipziga, neiscrpan su izvor evropske prakse, a posebno prakse u prevazilaženju tranzicijskih problema u razvoju. Ovo jeste partnerstvo koje Travniku može omogućiti lakši pristup evropskim fondovima te se u budućnosti svakako mora izvršiti unapređenje ovih odnosa u smislu zajedničkog nastupa na evropskom tržištu.

Potpisani Protokoli o uspostavljanju partnerstva sa gradom Konya i istambulskom općinom Pendik posljednjih godina, nažalost nisu doživjeli značajnije pomake. Međutim zbog kulturno historijskog nasljeđa Travnik je veoma interesantan građanima Turske zbog čega se svake godine bilježi sve veći broj turista iz ove države. Zato se smatra neophodnim intenziviranje aktivnosti u pravcu zaživljavanja potpisanih sporazuma.

Međutim, već pomenuti oblici saradnje i partnerstva još uvijek su na institucionalnom nivou što ukazuje na potrebu razvijanja i u drugim pravcima, odnosno stvaranju ambijenta u kojem će se ovi odnosi razgranati na međusobne saradnje nevladinog i biznis sektora Travnika i pomenutih lokalnih samouprava. U ovom dijelu pomaci su napravljeni u odnosima Travnika i Leipziga što se može uzeti kao dobra praksa i za druge partnerske odnose. Od strane Evropskog Parlamenta za 2008.godinu partnerstvu Lajpciga i Travnika je, zajedno sa još 26 partnerstava iz Evrope, dodjeljeno priznanje uspješnih partnerstava. Ovo priznanje poseban značaj ima za općinu Travnik jer je priznanje po prvi put dodjeljeno i općini partneru iz zemlje koja nije članica Evropske Unije.

Zbog razmjene dobrih praksi, ali i rezultata realizovanih projekata, neophodno je pomenuti i partnerstva koja je Općina Travnik uspostavila sa međunarodnim organizacijama kao što su: Projekat GAP, Misija OSCE-a, UNDP, SNV, GTZ, SECO, SIDA, KFN, TIKA, EBRD, Komisija EU...

1.4. Lokalna partnerstva

Kontinuiranim praćenjem potreba građana, nevladinog i biznis sektora Općina Travnik već duže vrijeme iznalazi modele za partnerstva u svim oblastima ekonomskog, socijalnog i političkog života, a sve u cilju razvijanja atraktivnosti prostora za život koja se zasniva i na kapacitetu partnerstva sa lokalnim stanovništvom, njihovim udruženjima, kojih na općini Travnik egzistira ukupno 293, kao i lokalnim ustanovama i preduzećima.

Stoga se smatra jako značajnim partnerstvo uspostavljeno sa nevladinim sektorom potpisivanjem i primjenom Sporazuma o uspostavljanju partnerstva iz 2006.g. između Općinskog vijeća, načelnika i NVO sektora kao i Strategija partnerstva usvojena od strane Općinskog vijeća Travnik iz 2009.godine.

Ova dva dokumenta stvorila su pretpostavke za unapređene saradnje sa lokalnim stanovništvom i njihovim udruženjima i rezultirali zajedničkim kreiranjem značajnog dijela Budžeta Općine Travnik koji se izdvaja za rad nevladinih organizacija i realizaciju njihovih projekata.

Posebno je značajno i partnerstvo svih oblasti zajedničkog života kroz uspostavljenu Komisiju za kapitalne investicije, jer su time postavljeni temelji zajedničkog planiranja razvoja općine.

Otvaranjem značajnog broja visokoobrazovnih ustanova i u konačnici Univerziteta u Travniku, stvorene su nove mogućnosti za brži i efikasniji razvoj uspostavljenjem saradnje akademske zajednice sa lokalnom upravom, biznis sektorom i NVO sektorom.

2. TRAVNIK KROZ HISTORIJU

Kroz dugi period historijskog trajanja smjenjivali su se u travničkom kraju različiti društveni procesi i kulturni utjecaji koji su odredili način življenja i odnose među ljudima. Danas, na pragu 21. stoljeća vidljivo je da su ti odnosi uspjeli prevazići najveća iskušenja i traume koje je sa sobom donijelo prošlo stoljeće obilježeno ratovima i čestim promjenama.

Međusobna koegzistencija nekoliko sakralnih tokova i kulturnih tradicija uspjela je nadživjeti sve zablude i nesporazume iz bliske nam prošlosti, potvrđujući da „bosanski duh“ nije tek puka sintagma, već zbilja koja je utkana u život ovih prostora. Očuvanje tradicionalnih vrijednosti svih elemenata bosanske duhovnosti, kulturnog obrasca koji se razvijao stoljećima na ovim prostorima, jedini je ispravan put koji je moguće slijediti u ostvarenju integracije sa savremenim svijetom.

Bogatstvo kulturnog naslijeđa otkriva nam se na prostoru travničkog kraja kroz mnogobrojne arheološke lokalitete, materijalne tragove iz prehistorijskog i antičkog perioda, u sačuvanim arhaičnim toponimima slavenskog porijekla, u bogatom naslijeđu iz srednjeg vijeka i vremena bosanskog kraljevstva, kroz graditeljsku baštinu višestoljetne osmanske i potom austrougarske uprave te kroz materijalne tekovine i moderne ustanove koje smo kao naslijeđe preuzeli iz 20. stoljeća.

Travnik je oduvijek bio mjesto susreta, dodira ali i preplitanja različitih kultura. Ta sedimentacija kulturnih slojeva vidljiva je posebno u strukturi gradskog urbanog tkiva. U to se uvjerimo svaki put kada u Travnik dolazimo sa istoka i kada se pred nama poput „pozorišne kulise“ iznenada pojavi kameno zdanje srednjovjekovne tvrđave, a u njegovom podnožju čaršija i mahale raspoređene prema konceptu orijentalne varoši sa sačuvanim graditeljskim cjelinama i pojedinačnim spomenicima iz vremena osmanske uprave (Elči Ibrahim-pašina medresa, mnogobrojne džamije, sahat- kule, groblja, turbeta, česme, stambene aglomeracije sa sačuvanim primjercima tradicionalne arhitekture...).

Travnik je postao planetarno poznat po romanu nobelovca Ive Andrića „Travnička hronika“ u kojem se opisuje vrijeme kada su u gradu, ondašnjoj bosanskoj prijestonici i sjedištu Bosanskog pašaluka stolovali veziri, sultanovi namjesnici. Njihovo djelovanje budnim okom su pratili francuski i austrijski konzuli i o tome detaljno obavještavali svoje nadređene, anticipirajući u svojim pismima događaje koji će se krajem stoljeća i obistiniti. Nakon Berlinskog kongresa 1878. godine posustala Otomanska carevina dobrovoljno će se povući i prepustiti mandat upravljanja nad ovom pokrajinom tada moćnoj Austrougarskoj monarhiji. Tako će se i travnički kraj uključiti u nove kulturno-civilizacijske tokove obilježene industrijskim razvojem i kapitalističkim društvenim odnosima. Nova vlast će poduzeti niz zahvata koji će trajno utisnuti pečat u izgled grada, kao što je regulacija ulica prema urbanističkim planovima. Pojedinačni objekti i urbane cjeline, izgrađeni u duhu srednjoevropskog historicizma, interpolirani su u staro gradsko tkivo, što je i danas vidljivo na svakom koraku. Stanbeno-poslovne zgrade duž glavne ulice, Nadbiskupska gimnazija, crkva sv. Ivana Krstitelja, zgrade pošte, suda, kolodvora, parna lokomotiva Ćiro, tvornica duhana, tvornica šibica Dolac, samo su neka od tih tekovina novoga doba modernizacije i industrijalizacije koja će služiti svojoj svrsi još dugi niz godina i nakon odlaska Austrougarske sa historijske scene.

Prvu polovinu 20. stoljeća obilježiti će ekonomske i političke krize, dva svjetska rata i smjena tri države (Kraljevina SHS, Kraljevina Jugoslavija i Nezavisna država Hrvatska). Travnički kraj će u tom periodu stagnirati. Tek u okviru nove „avnojevske“ Jugoslavije dolazi do poslijeratne obnove i izgradnje ovoga kraja. Formiraju se novi privredni kapaciteti (Konfekcija

„Borac“, Drvna industrija „Sebešić“, Remontni zavod, Rudnik mrkog uglja „Bila“). Travnik postaje zdravstveni, obrazovni i kulturni centar regije. Grad se prostorno širi prema zapadu gdje niče radničko naselje Kalibunar, a u samom središtu, na mjestu starih mahala podižu se stambeni blokovi znatno većih gabarita. Pred demografskim pritiskom ali i političkim odlukama sa ideološkim predznakom nestaju stare gradske aglomeracije sa tradicionalnom arhitekturom i znamenitosti kao što su Vezirski konak i dr.

U borbi za opstanak tokom agresije i rata u Bosni i Hercegovini (1992.-1996.) Travnik je odbranjen i postao je siguran i pouzdan oslonac za integraciju postdejtonske Bosne i čuvanju tradicionalnih vrijednosti svih elemenata bosanske duhovnosti. Unatoč ratnim razaranjima oko grada i u samom gradu, svi spomenici kulturno-historijskog naslijeđa prošli su kroz rat neditnuti ili sa minimalnim oštećenjima. U svom urbanom tkivu Travnik je uspio sačuvati karakter historijskog gradskog područja. Prožimanje različitih kulturnih slojeva, očuvana stara gradska jezgra, te spomenici koji svjedoče o koegzistenciji kultura, neprocjenjive su vrijednosti koje grad Travnik čine jedinstvenim i prepoznatljivim na daleko.

3. PROSTORNE KARAKTERISTIKE

3.1. Geografski položaj

Grad Travnik leži na 44° i 14' sjeverne geografske širine i 17° i 40' istočne geografske dužine, na nadmorskoj visini od 517 m.

Općina Travnik smještena je u središnjem dijelu Bosne i Hercegovine i predstavlja zaokružen saobraćajno-geografski prostor, kojem postojeći prirodni i društveni faktori daju i turistički karakter.

Općina Travnik nastala je na vrlo pogodnom položaju, u uskoj kotlini rijeke Lašve koju omeđuje, sa sjevera, visoka planina Vlašić te, s južne strane, ogranci niže Vilenice. Uska kotlina proteže se od Turbeta do Doca na Lašvi gdje se počinje širiti u Travničko polje, gdje u Lašvu utječe rječica Grovnica (u narodnom govoru Grlovnica), s desne, i Bila, s lijeve strane. Prednost geografskog položaja ovoga područja definiraju naročito sljedeći elementi: centralni položaj u našoj zemlji, značajan položaj na dva veoma važna transverzalna prodora (doline Bosne i Vrbasa) i na jednom longitudinalnom magistralnom pravcu, nalazi se na isturenom dijelu Balkana prema centralnoj i zapadnoj Evropi te na sve četiri strane nadovezuje se na smjerove balkanskih i evropskih privrednih tokova. Ovo područje dodiruju ili sijeku i značajni pravci zapad – istok, kojima se odvijaju privredna kretanja.

Lašvanska dolina je prirodna veza između područja rijeke Vrbasa, na zapadu, i Bosne, na istoku, pa zbog toga ima veliki saobraćajni i strateški značaj. Tako Travnik, najveće gradsko naselje u ovoj dolini, leži na važnoj putnoj saobraćajnici, koja preko doline Lašve povezuje srednju Bosnu s našim sjeverozapadnim regijama, kao i s primorjem. Zato putni saobraćaj, iako danas uglavnom tranzitni, ima veliki značaj za njegov razvoj. Za postanak i ekonomski razvoj grada bio je od presudnog značaja njegov geografski položaj. Povoljni prirodni uvjeti i svakovrsna bogatstva kraja omogućili su da se naselje održi kroz historiju.

3.1. Planine i rijeke¹

Planina	Nadmorska visina (u metrima)
Vlašić	1.943
Gorčevica	1.405
Vilenica	900
Bukovica	850

Visoravni: Gostunj, Karaulska Gora, Gostilj, Carine, Galica i Kajabaša

- rijeke²

Rijeka	Dužina toka (u km)	Dužina toka na području općine Travnik (u km)
Lašva	50	25
Ugar	21	3,5
Bila	30	8

¹ Izvor podataka: Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove Općine Travnik

² Izvor podataka: Općina Travnik, Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove Općine Travnik

3.2. Razdaljina od glavnih centara razvoja i mjesta s najvećom naseljenošću

U granicama Bosne i Hercegovine Travnik ima centralni položaj, podjednako udaljen od njenih granica prema državama s kojima graniči, a od regionalnih centara Banja Luke, Sarajeva, Tuzle i Mostara dijeli ga prosječna putna udaljenost od oko 170 km.

³ Grad	Zenica	Sarajevo	Tuzla	Banja Luka	Bihać	Mostar
Travnik	42 km	95 km	180 km	170 km	206 km	167 km

Glavne veze s regionalnim, transregionalnim i međunarodnim saobraćajnicama (putevi, željeznice, aerodromi)⁴

Grad	Udaljenost u km					
	Pruga Sarajevo – Šamac	Autoput Beograd – Zagreb	Aerodrom Sarajevo	Aerodrom Banja Luka	Aerodrom Mostar	Aerodrom Zagreb
Travnik	95	304	90	150	175	320

Lašvanska dolina služila je još starim Rimljanima kao polazište i ovuda su vodili važni trgovački putevi koji su povezivali jug sa sjeverom. Travnik je i danas živ saobraćajni punkt na tim relacijama.

Prema sjeveru, dolinom rijeke Bosne put vodi prema Republici Hrvatskoj na zapadu, i prema Srbiji i Crnoj Gori na istoku. Veze sa sjeveroistočnim dijelovima zemlje su preko Tuzle. Blizina Aerodroma Sarajevo (90 km) omogućava povezanost Travnika zračnim putem s velikim gradovima u inozemstvu. Gradski saobraćaj odvija se brojnim linijama: autobusom, kombibusom i taksijem.

Travnik se nalazi u zoni povoljnih morfoloških, hidrografskih i pedoloških karakteristika, što pruža različite mogućnosti za poljoprivredno i rudno iskorištavanje te gradnju i, što je naročito važno, snabdijevanje vodom. Okružuju ga padine Vilenice i masiv Vlašića, s bogatom šumskom zonom.

3.2. Flora i fauna

Planina Vlašić pripada seriji kontinentalnih Dinarida. Kada je u pitanju geološka podloga nju na Vlašiću čine uglavnom sedimenti mezozoika i kenozoika, tj. krečnjaci i dolomiti jure, krede, trijasa, te laporci i glinci tercijara i aluvijalni nanosi kvartara.

³ Izvor podataka: Autokarta Bosne i Hercegovine

⁴ Izvor podataka: Autokarta Bosne i Hercegovine

Shodno veoma raznolikom terenu, razlikama u nadmorskoj visini, količini i vrsti padalina, izloženosti djelovanju vjetrova, tj. raznolikim životnim uvjetima i staništima na ovoj planini i biljni svijet je veoma šarolik i bogat vrstama. Posebno mjesto zauzimaju biljne vrste koje ubrajamo u endeme (oblike ograničene, veće ili manje rasprostranjenosti). Uglavnom su to endemi Dinarida i Balkanskog poluotoka.

Izdvojiti ćemo samo neke od endemskih vrsta koje obitavaju na Vlašiću a koje zavrjeđuju posebnu pažnju i zaštitu, jer su mnoge od njih danas veoma rijetke i ugrožene im je opstanak. Razlozi za to su sve veće zagađenje okoliša, neplanska i nekontrolirana izgradnja, neumjereno branje i slično. Uglavnom faktori antropogenog podrijetla.

Na Vlašiću obitavaju sljedeće biljne vrste koje ubrajamo u endeme, glacijalne relikte ili imaju uporabnu vrijednost kao hortikulture ili ljekovite vrste:

- *Lilium bosniacum* G. Beck-bosanski ljiljan, endem Dinarida, ugrožena i ranjiva vrsta;
- *Knautia travnicensis* (Beck) Szabo-travnička prženica, endem srednjih Dinarida;
- *Symphyandra hofmanni* Pantoschek-bosanska zvončika, endem centralne Bosne, rijetka;
- *Iris reichenbachii* var. *bosniaca* G.Beck-bosanska perunika, endem središnjih i jugoistočnih Dinarida, ugrožena i ranjiva vrsta;
- *Gentiana dinarica* G. Beck-dinarski encijan, , endem Dinarida i manjim dijelom Apenina, jako ugrožena vrsta;
- *Gentiana verna* L.-proljetni encijan, glacijalni relik, iskoristiva u hortikulturi;
- *Gentiana lutea* L. subsp. *symphyandra* Hayek-srčanik (lincura), ugrožena i ranjiva vrsta radi prekomjernog branja, ljekovita vrsta, ima primjenu u oficijelnoj farmakologiji i narodnoj medicini;
- *Orchis morio* L.-kaćun (salep), od podzemnih dijelova sušenjem i mljevenjem se dobije prah od kojeg se pravi toplo zaslađeno bezalkoholno piće, bio je upotrebljavan kao afrodizijak, radi prekomjernog i nekontroliranog branja na mnogim područjima je iskorišten;
- *Euphorbia montenegrina* (Bald.) K.Maly-crnogorska mlječika, endem Dinarida, rijetka ili potencijalno ugrožena vrsta;
- *Amphoricarpos autariatus* Blečić&E.Mayer subsp. *autariatus*-krčagovina, endem Dinarida, rijetka i potencijalno ugrožena vrsta;
- *Edraianthus croaticus* Kerner-hrvatsko zvonce, endem sjeverozapadnih Dinarida;
- *Ranunculus scutatus* Waldst. & Kit.-kolovrc, endem istočnih Alpa i Dinarida, rijetka i potencijalno ugrožena vrsta;
- *Corydalis ochroleuca* Koh subsp. *leiosperma*-mlađa žučkasta, endemska podvrsta prostora bivše Jugoslavije, rijetka i potencijalno ugrožena vrsta;
- *Dianthus giganteus* D.Urv. subsp. *croaticus* (Borbas) Tutin-hrvatski karanfil, endem sjevernih i centralnih Dinarida, ugrožena ili ranjiva vrsta;
- *Sesleria junifolia* Wulf.-uskolisna šašika, ilirsko-apeninski endem;
- *Festuca bosniaca* Kumm. & Sendtn.-bosanska oštra vlasulja, endem Dinarida s eksklavom na Apeninima;
- *Silene Sendtneri* Boiss.- Sendtnerova pušina, endem Dinarida, rijetka i potencijalno ugrožena vrsta;
- *Cicerbita pancicii* (Vis.) Beauv.-Pančićev mliječ, endem Balkanskog poluotoka;
- *Athamanta haynaldii* Borbas & Uechrt.-Hainaldova nevesika, endem Dinarida;
- *Onosma stelulata* Waldst. & Kit.-zvjezdasta srčanica, endem Dinarida, rijetka i potencijalno ugrožena vrsta;
- *Iris reichenbachii* Heuffel var *bosniaca* G. Beck-bosanska perunika, endem centralnih i jugoistočnih Dinarida, ugrožena ili ranjiva vrsta;
- *Potentilla montenegrina* Pant.-crnogorska petoprsta, endem Dinarida;

Mnoge od biljaka koje srećemo na Vlašiću su ljekovite, medonosne i imaju široku primjenu u narodnoj medicini. Biljni svijet Vlašića može privući pozornost kako znanstvenika tako i običnih zaljubljenika u prirodu i njezina dobra. Mnoge od ovih vrsta suvremeni čovjek ugrožava, te je potrebno istinski se založiti da se zaštite i prošire na svoja prvobitna staništa a u svrhu očuvanja raznovrsnosti i ljepote naše flore.

Na Vlašiću i Vilenici (planina orijentirana južno od Travnika) nalazimo mnoštvo jestivih, nejestivih i otrovnih (čak smrtonosnih) gljiva. Na primjer od jestivih gljiva dolaze različite vrste vrganja, gljiva puhara, sunčanica, lisičarka, mliječnica, smrčak, blagva, borova rujnica, đurđevača, golubinka i druge. Od otrovnih gljiva raste muhara, zelena pupavka, panterovka, hrčak, somotska mliječnica. Neke od gljiva sa naših terena nisu otrovne ali nisu ni jestive, odnosno mogu izazvati određene probavne smetnje kao na primjer neke vrste gljiva capica.

Prostrani pašnjaci Vlašića su povoljni za razvoj stočarstva. Šume u kojima prevladavaju bukva, smrča i jela su izvanredne kvalitete i daju osnovicu za razvoj drvoprerađivačke privrede. Lašva, Bila, Grlonica, Hendek, Kozica i Ugar, kao i niz rječica, potoka i vodopada čine neprocjenjivo prirodno bogatstvo za razvoj ribarstva, sportova na vodi, turističke ture, naučne staze i sl.

Sam grad Travnik kao i njegova okolica obiluje mnogim prirodnim ljepotama i znamenitostima. Posebno mjesto imaju zelene površine u gradu koje čine sastavni dio svake arhitektonske cjeline a njihova funkcionalnost je višestruka. One čine vezu urbane sredine sa prirodom, estetski su najvrjedniji dio svake sredine, vrše zaštitu čovjeka od okolne buke, prašine i štetnih isparenja , mjesta su za odmor i rekreaciju i imaju još mnoge druge korisne funkcije. Unošenje zelenila u gradove je jedan mali, ali vrlo značajan napor čovjeka da očuva svoju okolinu. Najupečatljiviji primjer za to je park-šuma u okviru Bolnice za plućne bolesti u Travniku.

U gradu se nalazi nekoliko skupina ili pojedinačnih stabala koja su zbog svoje rijetkosti, starosti, izgleda habitusa ili cjeline koju čine sa kulturno-historijskim spomenicima stavljeni pod zaštitu koju bi trebalo svakako održati. Radi se o nekoliko stabala tise (*Taxus baccata* L.) koja je rijetka i ugrožena vrsta, zatim aleja lipa u zapadnom dijelu grada u kojoj je nađena posebna vrsta lipe-travnička lipa (*Tilia travnicensis* Maly), bijela topola (*Populus alba* L.) u Turbetu, poljski brijest (*Ulmus minor* Miller), jedan od rijetkih odraslih primjeraka na prostoru cijele BiH, bukva (*Fagus silvatica* L.) i drugo. Sve navedeno ne pruža samo ugođaj lijepoga, nego od toga čovjek ima višestruku korist i što je najznačajnije preko njih uspostavlja pozitivan, neraskidiv odnos sa prirodom koja je ishodište svega.

3.3. Klimatske karakteristike

Travnik se nalazi skoro u sredini sjevernog umjerenog toplotnog pojasa, mada je u središnjem planinskom prostoru Balkana, na približno istoj udaljenosti od jadranskog (maritmanog) i panonskog (kontinentalnog) prostora. Zbog toga ima umjereno kontinentalnu klimu, sa srednjom godišnjom temperaturom od 8,6° C. Srednje temperature godišnjih doba pokazuju da su ljeta u Travniku i okolini umjereno topla (18,2° C), proljeća i jeseni svježija i ugodna godišnja doba (9° C), dok su zime hladne (- 2,2° C). Padavine su povoljno raspoređene tokom godine, što odgovara poljoprivrednim kulturama u vegetacijskom periodu. Dok Travnik ima umjereno kontinentalnu klimu, planina Vlašić, s pobrdem, ima planinsku klimu, s dugim, hladnim i snježnim zimama, a svježim i kratkim ljetima te je, uz konfiguraciju zemljišta, pogodan za zimske sportove. Mnogobrojni skijaški tereni obiluju snijegom do kraja sezone. Tako je Vlašić privlačan u svako doba godine. Prostor općine se nalazi pod uticajem umjereno-kontinentalne klime. U Travniku su najčešći zapadni i istočni vjetrovi, uvjetovani položajem doline Lašve, dakle reljefom, a na platou Vlašića prevladavaju sjeverni i južni vjetrovi, pod uticajem atmosferskih strujanja.

Meteorološka stanica TRAVNIK
Period: 1961-1990. godina⁷

(☐=44° 14'; ☐☐=17°40'; Hs=561 m)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII I	IX	X	XI	XII	SR ED. GO D.	MA X. GO D.	MI N. GO D.	GO D. SU MA
Srednje temperature zraka (°C)	- 2,2	0,6	4,6	9,0	13,2	16,2	17,9	17,4	14,2	9,3	4,1	- 0,8	8,6			
Apsolutne maksimalne temperature (°C)	16,5	19,6	26,8	29,0	32,6	35,0	37,0	38,0	36,1	28,5	22,4	18,0		38,0		
Apsolutne minimalne temperature (°C)	- 23,8	- 21,6	- 17,0	- 5,8	- 3,0	0,8	2,6	3,7	- 3,0	- 6,5	- 17,4	- 20,2			- 23,8	
Srednje sume padavina (l/m ²)	60	57	63	66	80	96	77	71	80	75	91	81				897
Srednja oblačnost (desetina)	7,1	6,7	5,9	5,9	5,4	5,3	4,2	4,4	4,7	5,5	6,6	7,9	5,8			
Srednji broj vedrih dana (N<2)	3	3	5	5	6	6	11	15	8	6	4	1				72
Srednji broj oblačnih dana (N>8)	17	13	12	10	9	8	5	6	7	10	15	20				132

⁷ Izvor podataka: Federalni meteorološki zavod BiH

4. DEMOGRAFSKA SLIKA I TRŽIŠTE RADA

Procjenjuje se da je broj stanovnika u općini Travnik 55.000

Struktura procijenjenog broja stanovnika prema životnoj dobi i spolu prikazana je u slijedećim tabelama.

- Broj stanovnika prema životnoj dobi

8

Do 15 godina	Od 15 godina do 64 godine	65 godina i više
10.486	37.479	7.035

- Broj stanovnika prema spolu

9

Do 15 godina		Od 15 godina do 64 godine		65 godina i više	
Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
6.500	6.000	18.250	18.650	2.765	2.835

- Vitalna statistika¹⁰

U narednom pregledu dat je prikaz broja rođenih i broja umrlih osoba, te prirodni priraštaj.

Godina	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodni priraštaj
2005	2.139	1.055	1.084
2006	2.162	1.076	1.086
2007	2.169	1.088	1.081
2008	2.164	1.101	1.063
2009	2.119	1.127	992

Iz gornjeg pregleda evidentan je pozitivan priraštaj stanovništva, odnosno znatno je veći broj rođenih u odnosu na broj umrlih.

- Migracijski trendovi

Obzirom na prethodna ratna dešavanja na području općine Travnik registrovani su veliki migracioni trendovi. Nakon okončanja ratnih dešavanja veliki broj stanovnika se vratio u svoje prijeratne domove. Registrovani broj povratnika, raseljenih lica i izbjeglica u prethodnih 5 godina, dat je u slijedećem pregledu:

⁸ Izvor podataka: Služba za statistiku SBK/KSB

⁹ Izvor podataka: Služba za statistiku SBK/KSB

¹⁰ Izvor podataka: Služba za opću upravu i BIZ Općine Travnik

- Registrovani broj povratnika, raseljenih lica i izbjeglica po godinama, dat je u slijedećem pregledu¹¹

r.b.	Period	Povratnici	Raseljena lica	Izbjeglice
1.	2005.	750	1.708	11
2.	2006.	421	1.639	9
3.	2007.	282	1.621	3
4.	2008.	158	1.538	-
5.	2009.	92	1.517	-

- Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi

¹²

Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
7.157	119	86	1.322	-	45	2.349	142	3.049

- Zaposlenost i plaće u općini Travnik¹³

Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM				Prosječna bruto plaća u KM			
2009	VIII 2010	Index $\frac{VIII\ 10}{09}$	Index $\frac{VIII\ 10}{VII\ 10}$	2009	VIII 2010	Index $\frac{VIII\ 10}{09}$	Index $\frac{VIII\ 10}{VII\ 10}$	2009	VIII 2010	Index $\frac{VIII\ 10}{09}$	Index $\frac{VIII\ 10}{VII\ 10}$
11.207	10.656	95,1	99,6	643,73	659,61	102,5	101,0	961,97	986,12	102,5	100,6

Broj penzionera u općini Travnik koji se nalazi u bazi FZ za MIO/PIO Mostar je 7.799.

¹¹ Izvor podataka: Služba za obnovu, izbjeglice, raseljene osobe i stambene poslove Općine Travnik

¹² Izvor podataka: Federalni Zavod za statistiku

¹³ Izvor podataka: Federalni Zavod za statistiku

5. LOKALNA EKONOMIJA

Potencijal za ekonomski razvoj općine Travnik čini postojeća industrijska infrastruktura (proizvodnja konfekcije, obuće, drvoprerada i metaloprerada), praćena tradicijom u proizvodnji i kvalificiranom radnom snagom, kao i prehrambena industrija (mesna industrija, poljoprivredna proizvodnja, prerada povrća i mlijeka), farmaceutska industrija, proizvodnja madraca...

Travnik se nalazi u zoni povoljnih morfoloških, hidrografskih i pedoloških karakteristika, što pruža različite mogućnosti za poljoprivredno i rudno iskorištavanje te gradnju i, što je naročito važno, snabdijevanje vodom. Okružuju ga padine Vilenice i masiv Vlašića, s bogatom šumskom zonom.

Dobra saobraćajna povezanost čitavog prostora, i doline i masiva Vlašića, dala je snažan zamah stočarstvu i šumarstvu kao tradicionalnim privrednim djelatnostima, te turizmu kao novoj i vrlo atraktivnoj aktivnosti.

Na području općine Travnik registrovano je 469 obrtničkih radnji, 294 trgovačke radnje, 350 ugostiteljskih radnji, te 338 poslovnih jedinica u sklopu privrednih društva.

U strukturi obrtničkih radnji najviše su zastupljeni frizeri i brijači, njih 57, poljoprivrednici 35, taksisti 35, zidari fasaderi 26, razne uslužne djelatnosti 22, pekara 17, elektro struka 18, vozača 15, stolara 14, zlatara 13, računovođa i knjigovođa 12, automehaničara 11, itd.

5.1. Mineralna bogatstva

Bilansne, vanbilansne i potencijalne rezerve mrkog uglja „Bila“.

14

Ugljeni sloj	Kategorija rezervi				
	A	B	C ₁	A+B+C ₁	C ₂
Krovni	1.537.389	3.650.265	1.392.724	6.580.378	2.260.817
Glavni	5.182.143	7.467.705	10.517.254	23.167.102	18.517.450
I Podinski			3.340.037	3.340.037	1.392.492
II Podinski			3.949.136	3.949.136	4.558.245
UKUPNO	6.719.532	11.117.970	19.199.151	37.036.653	26.729.004

- kvalitet ugljenih slojeva

Ugljeni sloj	Ukupna vlaga %	Pepeo %	Volati ti %	Koks %	C-fix %	S-uk %	GTE kJ/kg	DTE kJ/kg
Krovni	17,83	15,80	34,88	49,01	30,89	4,17	18.702	17.482
Glavni	17,19	25,46	33,86	49,34	25,58	4,40	16.887	15.795
I Podinski	17,76	26,60	31,18	51,06	24,46	4,57	15.462	14.352
II Podinski	16,08	41,30	26,94	56,94	15,68	5,57	10.798	9.730

¹⁴ Izvor podataka: Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije

Ponderisane vrijednosti	17,21	27,29	31,71	51,58	24,15	4,67	16.472	15.316
--------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	-------------	---------------	---------------

Općina Travnik sa aspekta zemljišta raspolaže izuzetnim potencijalima. Općina raspolaže sa 56.305 ha zemljišta od toga 23.647 je poljoprivredno, 30.713 ha šumsko i 1.945 ha neplodno zemljište.

5.2. Poljoprivredna proizvodnja

Općina Travnik ima vrlo dobre potencijale za razvoj poljoprivrede, posebno voćarstva i stočarstva. Trenutno u praksi prevladava konvencionalni, mješoviti sistem proizvodnje uz ograničenu primjenu mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu bilja.

Područje općine Travnik ima izuzetne uslove za razvoj voćarstva, posebno za uzgoj šljive, kruške, jabuke i oraha, kao i povrtlarstva u dolinama rijeka.

Također postoje mogućnosti i interes proizvođača za plasteničkom proizvodnjom.

Ogromne pašnjačke površine na gotovo nedirnutim planinskim proplancima izuzetno su povoljne za razvoj ovčarstva. Kvalitetno ovčije mlijeko osnova je za spravljanje nadaleko poznatog ovčijeg sira po kojem je Travnički kraj prepoznatljiv. Ovaj sir kao autohtona vrsta domaćeg bijelog sira od ovčijeg mlijeka u salamuri zauzima jedno od najvažnijih mjesta među autohtonim mliječnim proizvodima, koji je zasigurno brend ovih prostora.

Brojno stanje stoke prema procjenjenim statističkim podacima na području općine Travnik je: goveda 5.500, ovaca 35.000, svinja 1.600, konja 500, peradi 40.000, koza 300, kunića 360, košnica pčela 4.000. ¹⁶

- struktura upotrebe zemljišta¹⁷

- zemljište i šume

Zemljište (u km²)		Šume (u km²)
Obradivo zemljište	Oranice	
22.774	8.348	28.364

- struktura upotrebe zemljišta¹⁸

Općina	Vrsta zemljišta	Površina (u ha)
Travnik	Polja	8.348
	Voćnjaci	1.007
	Travnjaci	8.023
	Pašnjaci	5.396

¹⁷ Izvor podataka: Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove Općine Travnik

¹⁸ Izvor podataka: Općina Travnik, Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove

	Šume	28.364
	Ukupno	52.138
	Neobrađeno zemljište	1.747

5.2. Šumarstvo, lov i ribolov

Šumsko zemljište na kojem prevladava bukva, jela i smrča, izvanredne kvalitete, predstavlja osnov za razvoj privrede u općini Travnik. Šume i šumsko zemljište su u privatnom i državnom vlasništvu. Stručne poslove u pogledu gospodarenja privatnim šumama obavlja Kantonalno Ministarstvo putem Kantonalne uprave, a šumsko-privredno društvo pod nazivom „Srednjobosanske šume/Šume središnje Bosne d.o.o.“, gospodari državnim šumama. Prema Zakonu koji reguliše oblast šumarstva Općina nema nedležnosti u ovoj oblasti.

U narednoj tabeli dat je prikaz površina šuma po kategorijama šuma i gazdinskim klasama: ²⁰

Rb	Kategorija šume	Državne šume površina ha	Državne šume površina ha	Državne šume ukupno površina ha	Privatne šume	Sveukupno
		neminirano	minirano			
1.	Visoke šume s prirodnom obnovom (1000)	14538,9	1364,1	15 903	2325	18.228
2.	Šumski zasadikulture (3000)	2055,7	741,8	2797,5	2,36	2799,86
3.	Izdanačke šume (4000)	3019,2	607,7	3626,9	1611,68	5238,58
4.	Goleti ispod gornje granice privredne šume	1964,6	161,1	2125,7	27,26	2152,96
5.	Neproductivne šume-ostale neproductivne površine (6000)	953,4	756,9	1710,3	140,17	1850,47
6.	Sporne površine-uzurpacije (7000)	148,5	1,8	150,3		150,30
	UKUPNO	22680,3	3633,4	26313,7	4106,47	30420,17

Općina Travnik je u saradnji sa kantonalnim Ministarstvom šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede, te ŠPD Srednjobosanske šume, Kantonalnom upravom za šumarstvo i Holandskom razvojnom agencijom (SNV) uradila Elaborat za proglašenje šuma sa posebnom namjenom na lokalitetu Ugrić na Vlašiću. Ukupna površina zaštićenog područja je

²⁰ Izvor podataka: Ministarstvo šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede SBK/KSB

1.741,40 ha. Ovim elaboratom su definisana ograničenja u pogledu gospodarenja šumama i ograničenja u pogledu zaštite voda, a sve u cilju boljeg snabdijevanja pitkom vodom stanovništva i razvoja turizma na području Vlašića.

Šumsko bogatstvo i rijeke Lašva, Bila, Ugar, Kozica, Jasenica predstavljaju značajne kapacitete za razvoj lova i ribolova.

Kada je u pitanju fauna (životinjski svijet) Vlašića prisutne su mnogobrojne ptice pjevice, ptice grabljivice , vuk, lisica, medvjed, srna, divlja svinja, zec, vjeverica, slijepo kuče, poljski miševi, različite vrste kukaca, poskok, šarka a u rijekama vlašićkog sliva najčešća je pastva.

Na području općine Travnik značajan doprinos razvoju lova i ribolova kroz realizaciju svojih programskih ciljeva daju i nevladine organizacije (lovačka udruženja, udruženja ribara).

5.3. Vodna infrastruktura

Hydrografske karakteristike kraja veoma su značajne, jer pružaju raznovrsne mogućnosti za razvoj. Riječni sistem Lašve obuhvata veliki broj njenih pritoka. Lašvu čine Karaulska Lašva i Komarska Lašva, a veće pritoke su Grovnica, Prala, Lupnica, Kruščica, Vranička rijeka i Bila. Potoci kratkoga toka koji teku kroz sam grad (Hendek i Šumeće) također obiluju znatnom količinom vode.

Pravilno planiranje, uređenje i zaštita rijeka, kao resursa i energetskog potencijala, zasigurno su jedan od osnova razvoja.

- vode ²¹

Rijeke	Dužina (u km)
Lašva	50
Ugar	21
Bila	30

5.3.1 Vodosnabdijevanje

Brigu o vodosnabdijevanju, kako svih građana tako i privrednih subjekata na području općine vode tri komunalna preduzeća: JKP „Bašbunar“, JKP „Trebišnjica“ i SRC „Vlašić“.

Sa sistema Plava voda i Bašbunar vodom za piće se snabdijeva gradsko područje, područje Kalibunara, Slimena, Vakufa, Doca i Ilovače. Sa sistema Goleš vodom za piće se snabdijeva područje Turbeta, Voćnjaka i Paklareva. Sa sistema Trebišnjica vodom za piće snabdijevaju se Nova Bila i Pokrajčići, a sa vodoopskrbnog sistema Ugar vodom za piće snabdijevaju se naselja: Vitovlje, Mudrike, Šišava i turističko naselje Babanovac.

Stanje vodovodne mreže na području općine Travnik nije zadovoljavajuće jer se još uvijek na velikom dijelu vodovodne mreže koriste azbestne cijevi, te se pojavljuje veliki broj kvarova i

²¹ Izvor podataka: Procjena općinskih službi Općine Travnik

veliki gubitak vode na mrežama. Nabavkom aparata za detekciju kvarova na mreži u narednom periodu će se znatno olakšati rad i smanjenje gubitaka na istoj.

Osnivanje javnog preduzeća Regionalni vodovod Plava voda od strane Općine Travnik i Općine Zenica, čija će osnovna djelatnost biti vodosnabdijevanje stanovništva, kako ove dvije općine, tako i drugih zainteresiranih općina koje gravitiraju budućem cjevovodu Travnik-Zenica, je aktivnost koja je obilježila prethodni planski period, a čiji će efekti u narednom periodu dati doprinos razvoju općine.

Općina Travnik je u saradnji sa SNV-Holandskom razvojnom agencijom provela aktivnosti na ustroju i evidenciji vodovoda u svim mjesnim zajednicama na području općine koje se ne napajaju izvorima kojima upravljaju javna komunalna preduzeća. Evidencija podataka sadrži podatke o vodnim saglasnostima, urbanističkim saglasnostima, odobrenjima za gradnju, vodnim dozvolama, broju domaćinstava koja koriste vodovod, ugovore o korištenju vodovoda, prijedlog načina upravljanja vodovodom, način finansiranja održavanja i popravke sistema, kao i način određivanja cijene troškova vodosnabdijevanja. Za svaki od vodovoda urađena je situacija u razmjeri 1:2500, kao i uzdužni profil u razmjeri 1:1000.

5.3.2. Otpadne vode

Kanalizacionim sistemom upravljaju ista preduzeća koja upravljaju i vodovodnim sistemom. Kanalizaciona mreža je igradena na urbanom području općine i dijelom na području Turbeta, MZ Polje Slimena, Ilovača i Dolac na Lašvi.

Situacija sa tretmanom otpadnih voda nije zadovoljavajuća obzirom da ne postoje kolektori i prečistaći za otpadne vode.

5.4. Turizam

Na području općine Travnik turizam se razvija kroz razne oblike, kao alternativni turizam, kulturni turizam, eko turizam, sportsko-rekreacioni turizam, te kongresni turizam.

Planina Vlašić je ne samo omiljeno izletišta već simbol ovog područja. Vlašić je od Travnika udaljen oko 20-ak km. Najviši vrh je Paljenik koji je visok 1.943 m. Mali broj olujnih dana i zaklonjenost skijaških staza od jačih vjetrova čini klimatsku prednost Vlašića i vrlo privlačnu turističku destinaciju.

Karakteristika travničke općine, a posebno njenog gradskog dijela je brojnost i raznovrsnost sačuvanog nasljeđa, od najstarijih lokaliteta iz prehistorijskog i antičkog perioda, do brojnih primjera graditeljskog nasljeđa iz Srednjeg vijeka, Osmanskog i Austrougarskog perioda.

U dosadašnjem razvoju turizma nije evidentan strateški, odnosno planski pristup, zbog čega su pokrenute aktivnosti na izradi dva strateška dokumenta za oblast turizma (strategija razvoja turizma, izrada Master plana Vlašić).

- smještajni kapaciteti²³

²³ Izvor podataka: Turistička zajednica SBK/KSB i Ministarstvo privrede SBK/KSB

Rb	ADRESA	NAZIV HOTELA, PANSIONA, MOTELA	KATEGO RIJA	BROJ SOBA	SOBE					APA RTM ANI	BR. KREV ETA
					1/ 1	1/ 2	1/ 3	1/ 4	1/ 5		
1.	Babanovac	Hotel „Pahuljica“	Nije kateg.	32	2	20	8	2			74
2.	Babanovac	Hotel „Villa Ugar“	Nije kateg.	25		16	6	3			62
3.	grad	Hotel „Lipa“	***	22	11	11					33
4.	Babanovac	Hotel „Vlašić“	Nije kateg.	26		16	7			3	60
5.	Babanovac	Hotel „Sunce“	***	55	5	50					105
6.	Babanovac	Hotel „Central“	***	12		7				5	34
7.	D. Putičevo	Motel „Bosna“	***	12	10	1	1				15
8.	Pirota	Motel „Konsul“	***	8		8					16
9.	Dolac na lašvi	Motel „Bajra“	***	15	3	4	8				35
10.	Šumeće	Motel „Garni Aba“	***	13		6	6			1/3	33
11.	Nova Bila	Motel „Nobil“	**	9		9					18
12.	Nova Bila	Motel „Dani“	***	10	1	3	6			2	28
13.	Babanovac	Motel „Vlašić Ski“	Nije kateg.	14		7	6	1		1	40
14.	Nova Bila	Motel „Calypso“	***	8		6				1/3-2	18
15.	Babanovac	Pansion „Villa Trenica“	***	16		8	8				40
16.	Babanovac	Pansion „Kelly“	Nije kateg.	8		1	3	2		2	26
17.	Babanovac	Pansion „Relax“	Nije kateg.	8		2	2	2	2		28
18.	Babanovac	Pansion „Libertas“	Nije kateg.	6	1		4	1			17
19.	Babanovac	Sobe za iznajmljivanje „Villa Sax“	Nije kateg.	9			6	1		2/4	30
20.	Babanovac	Hotel „Blanka“		38						18	140
	UKUPNO										852

Značajan potencijal za smještaj turista predstavljaju i izgrađeni vikend objekti na turističkoj destinaciji Babanovac, kojih trenutno ima cca 900.

Broj noćenja turista na području općine Travnik, prema podacima Turističke zajednice SBK-a u 2005. i 2009.g. dat je u slijedećem pregledu:

Broj noćenja	2005.godina	2009.godina
Vlašić	7.077	8.421
Grad Travnik	6.307	6.169
Ostalo (izvan grada)	211	800
Ukupno:	13.595	15.390

Iako je prema podacima iz prethodne tabele vidljivo da je broj noćenja za 11% veći u 2009.g. u odnosu na 2005.g. smatra se da su ovi pokazatelji i znatno veći obzirom da se na području Vlašića pružaju usluge smještaja turista, a da se isti ne prijavljuju.

Jedan od najznačajnijih kulturno-historijskih objekata na području općine Travnik je Travnička tvrđava – Stari grad koji je i najposjećenija turistička destinacija. Pregled broja posjetilaca-turista Starom gradu dat je u narednom pregledu:

Godine	2007.g.	2008.g.	2009.	2010.g. (do 01.11.)
Individualne posjete	1.617	2.698	3.894	5.207 (odrasli) 2.121 (djeca)
Organizovane Posjete	6.309	6.283	8.361	3.326 (odrasli) 4.394 (djeca)
Ukupno:	7.926	8.983	12.255	15.048

Iz tabele se može zaključiti da od 2007.g. do 2010.g. postoji **konstantan i stabilan rast posjeta** zbog permanentnog obogaćivanja i osmišljavanja sadržaja i generalno dobre organizacije u unutarzoni Starog grada. Najveći broj posjetitelja je iz BiH uključujući i dijasporu, mada je uvrštavanjem Travnika u globalne turističke programe i ponude BiH sve veći broj posjetitelja iz Turske, Slovenije, Hrvatske...itd. u vidu organiziranih grupa, ali i individualnih posjetitelja koji trenutno BiH doživljavaju kao avanturističku destinaciju.

5.4.1. Nepokretno kulturno-historijsko naslijeđe

Uz prirodne resurse stanje nepokretnog kulturnog naslijeđa predstavlja dobar osnov za razvoj turizma u općini Travnik.

Spomenici su razmješteni na cijelom prostoru Općine i moguće ih je uključiti u turističku ponudu kroz različite vidove kulturnog turizma na području grada i kroz osmišljen program u razvoju ruralnog i rekreativnog turizma u izvansredskom području.

Stilska i tipološka slojevitost kulturnog naslijeđa, umjetničko oblikovne vrijednosti različitih kulturnih provenijencija koje se međusobno smjenjuju i isprepliću u urbanom tkivu grada,

svjedok su značajne povijesne i kulturne uloge Travnika (doba bosanskog kraljevstva, vrijeme vezira i konzula, grad nobelovca, grad bogate kulturne tradicije).

To su prepoznatljivi elementi koji Travniku daju obilježje historijskog gradskog područja. Svakako je to komparativna prednost u odnosu na druge sredine i prepoznatljiva karakteristika koja uz pravilan pristup može značajnije utjecati na budući razvoj travničke općine.

Uz stručnu revalorizaciju dobara kulturnog naslijeđa i poduzimanje mjera na njihovoj permanentnoj zaštiti i tekućem održavanju moguće je ostvariti revitalizaciju spomenika i njihovu integraciju u turističku privredu.

Prirodne pogodnosti i povoljan geostrateški položaj prema mediteranskom i panonskom području, utjecale su da travnički kraj bude naseljen već u u mlađem kamenom dobu neolitu. Pronađeni pokretni i nepokretni materijalni tragovi svjedoče o neprekinutom kontinuitetu življenja na ovim prostorima u posljednjih 5000 godina, a pretpostavlja se da bi sistematska arheološka istraživanja mogla otkriti i tragove daleko starijih ljudskih zajednica koje su naseljavale travnički kraj u paleolitu- starijem kamenom dobu (Velika Peća i Mala Peća).

Sačuvani materijalni tragovi svjedoče o smjeni različitih kuturnih epoha, počevši od prethistorije, preko antičkog, srednjovjekovnog, osmanskog i austrougarskog perioda, te iz vremena stare i nove Jugoslavije.

Prema tipologiji kulturnih dobara i njihovoj teritorijalnoj rasprostranjenosti mogu se izdvojiti tri cjeline: Dolina rijeka Lašve (turbetski kraj), dolina rijeke Bile (biljanski kraj) i uže gradsko područje (grad Travnik).

U turbetskom i biljanskom kraju koncentrirani su spomenici iz prethistorijskog i antičkog perioda, te pojedinačni sepulhralni i graditeljski ostaci iz antičkog, srednjovjekovnog perioda uz nešto manji broj spomenika iz doba osmanske i austrougarske uprave koji se većinom odnose na pojedinačne sakralne objekte i primjere tradicionalnog graditeljstva.

U gradskom području se nalazi najveći i najbolje sačuvan srednjovjekovni kompleks, graditeljska cjelina Stari grad i veliki broj spomenika iz osmanskog i austrougarskog perioda, grupisanih u okviru urbanih aglomeracija ili soliterno raspoređenih u prostornoj strukturi grada. Prema tipu spomenika, u većem broju zastupljeni su sepulhralni kompleksi (groblja i mauzoleji), sakralni, komunalni, stambeni, privredni, poslovni objekti, upravne zgrade i spomenici tehnike.

Uvid u brojčano stanje, tipologiju, hronologiju, rasprostranjenost kulturnih dobara moguće je ostvariti na osnovu slijedećih izvora: historiografske literature, Evidencije kulturnih dobara iz Registra Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti Bosne i Hercegovine (do 1992.g.), Privremene liste nacionalnih spomenika i Liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine i iz uvida u sadašnje stanje na terenu načinjenog prema bazi podataka koje obrađuje Komisija za evidenciju nepokretnog naslijeđa na Općini Travnik (2008.-2010.).

Na temelju spomenutih izvora evidentirano je 206 nepokretnih kulturnih dobara i arheoloških lokaliteta na Općini Travnik.

- Brojčano stanje prema vrsti spomenika

Prehistorijski i antički period: 40 arheoloških lokaliteta (uključujući Veliku peću i Malu peću kao neistražena potencijalna paleolitska nalazišta).

Srednjovjekovni period: 54 dobara (nekropole, pojedinačni nadgrobnici, graditeljske cjeline (srednjovjekovne utvrde).

Osmanski period: 78 dobara (groblja, sakralni objekti, komunalni objekti, stambena arhitektura, javni objekti).

Austrougarski period: 22 pojedinačna dobara (groblja, sakralni objekti, komunalni objekti, stambena arhitektura, javni objekti, spomenici tehnike).

U okviru ovoga segmenta potrebno je evidentirati i valorizirati stambene objekte duž Bosanke ulice, Poturmahale, ulice Varoš, Šumeće i tretirati ih, pored izdvojenih, pojedinačnih primjeraka, kao povijesne stambene i stambeno-poslovne urbanističke stilske aglomeracije.

20 stoljeće: 12 dobara (objekti kulture: Zavičajni muzej Travnik, Rodna kuća Ive Andrića i memorijalni spomenici iz NOR-a i posljednjeg rata 1992.-1995.)

- Pravna zaštita

Na snazi je općinska odluka o proglađenju Kulturno-istorijske zone (KIZ-a) kojim se regulišu urbanistički uslovi gradnje u najstarijoj povijesnoj jezgri grada Travnika.

Prema prethodnoj zakonskoj regulativi do 1992.godine zaštićeno je 29 spomenika prema rješenjima Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti BiH.

Na osnovu odluke Komisije/Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika BiH do sada je proglašeno nacionalnim spomenicima 16 kulturnih dobara na području Općine Travnik:

Srednjovjekovna tvrđava Stari grad, Isusovačka gimnazija, Sulejmanija (Šarena džamija), Turbe vezira Abdulah-paše i Dželaludin-paše, Turbe vezira Perišan Mustafa-paše sa česmom, Batalova grobnica (Turbe), Hasan-agina džamija (Jeni džamija), Hadži Ali-begova džamija sa sahat-kulom, Sahat-kula na Musali, Franjevački samostan (Guča Gora), Antička bazilika (Turbe), Zgrada muzičke škole, Crkva sv. Mihovila Ovčarevo, Škola Časnih sestara Milosrdnica sa samostanom, Crkva Uspenja presvete Bogorodice, Oficirski dom.

Na Privremenoj listi nacionalnih spomenika nalaze se kulturna dobra koja uživaju jednak status pravne zaštite kao nacionalni spomenici. Na Listi se nalaze do dovršenja procedure za dobivanje statusa nacionalnog spomenika: Elči Ibrahim-pašina medresa, Crkva Sv. Ivana Krstitelja, Lukačka džamija, Varoška džamija, Turbe Ibrahim-dede (Dolac), Groblje Gorica Guča Gora, Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije (Dolac), Crkva sv. Ivana Krstitelja.

Veći broj kulturnih dobara na Općini Travnik nije pravno zaštićen za što je potrebno ustanoviti odgovarajuću proceduru i donijeti pravnu regulativu za zaštitu spomenika od lokalnog značaja na općinskoj ili kantonalnoj razini.

- Sadašnje stanje kulturnih dobara

Prema evidenciji nepokretnog naslijeđa i uvida na terenu generalna procjena sadašnjeg stanja spomenika je slijedeća:

U relativno dobrom stanju se nalazi graditeljska cjelina Stari grad, te sakralni spomenici i još aktivna groblja na kojima se nalaze primjerci iz starijih epoha. Riječ je o kulturnim dobrima koja su pod nadzorom i brigom subjekata koji njima upravljaju ili imaju patronat i vrše monitoring (vjerske zajednice, Zavičajni muzej Travnik).

U derutnom stanju se nalaze pojedinačni sakralni objekti (Varoška džamija), pojedinačni stambeni objekti tradicionalnog graditeljstva u okviru KIZ-a, fasade na stambeno poslovnim objektima iz austrougarskog perioda duž glavne ulice te u sklopu ulice Varoš, Poturmahala, Šumeće, Musala kao i pojedinačni objekti u cjelosti (bivša škola i samostan Časnih sestara Milosrdnica, bivša zgrada Oficirskog doma, zgrada željezničkog kolodvora, Parni voz «Ćiro» kao rijedak spomenik tehnike).

Posebno su ugrožene srednjovjekovne nekropole koje su bez određene brige i nadzora. Neki primjerci su pretrpjeli devastaciju (prevrtanje, razbijanje, ugradnja u objekte) ili su zarasli u samoniklo raslinje koje ih rastače i čini nepristupačnim za razgledanje i proučavanje.

Uz nekropole su u najvećem broju ugroženi primjerci tradicionalnog graditeljstva: kuće, pojate, vodenice, stupe, zbog trošnog materijala od kojeg su sagrađeni i zbog činjenice da kao privatni objekti podliježu izmjenama. Zbog nedosljedne primjene općinske odluke o uslovima i načinu gradnje ugrožena je i Kulturno-istorijska zona (KIZ) u Travniku.

5.5. Saobraćaj i veze

U putnom saobraćaju glavnina putničkog i robnog saobraćaja odvija se savremenim Magistralnim putem M 5. Saobraćaj na ostalim navedenim putnim pravcima znatno je slabiji i lokalnog je značaja, ali nužno je naglasiti da je upravo tim pravcima moguće ostvariti najkraće putne veze između pojedinih gradova i regija. Od toga kako će se ovi putni pravci prilagođavati za savremeni automobilski saobraćaj, ne zavisi samo daljnji razvoj saobraćajne funkcije Travnika, već i privredno aktiviranje čitavog niza naselja koje ti kraći putni pravci dodiruju.

Infrastruktura za svaku općinu predstavlja temelj za kvalitetan rast i razvoj.

Razvoj infrastrukture u općini Travnik u pojedinim oblastima doživio je ekspanziju, dok jedan dio infrastrukture ne predstavlja dovoljan osnov za razvoj općine.

Razlozi za ovaj diskontinuitet proizlaze iz neadekvatne alokacije javnih sredstava za investiranje kapitalnih ulaganja u infrastrukturu.

Dužina magistralne ceste koja prolazi kroz općinu Travnik je 26,5 km, regionalne ceste 104,1 km i lokalnih cesta 42,9 km.

Kompletan prostor općine Travnik pokriven je linijama javnog prevoza, odnosno linijama autobusnog saobraćaja. Prevoz putnika se odvija i putem taxi prevoza i za isti na području općine ima registrovanih ukupno 49 taxista, raspoređenih na 10 taxi stajališta.

- glavni aerodromi i luke²⁴

Aerodromi, luke	Udaljenost u km
Luka Brčko	240
Luka Ploče	230
Luka Bar	450
Aerodrom Sarajevo	95
Aerodrom Banja Luka	150
Aerodrom Mostar	175
Aerodrom Tuzla	180
Aerodrom Bihać	206
Aerodrom Beograd	300
Aerodrom Zagreb	320

- komunikacijska infrastruktura²⁵

Fiksni telefonski snabdjevači	Broj klijenata	Cijena priključka po jedinici
BH telecom	12.277	60,00 KM

²⁴ Izvor podataka: Autokarta Evrope

²⁵ Izvor podataka: 1. BH Telecom Sarajevo, Direkcija Travnik; 2. HT Mostar

- telekomunikacijska mreža (bežična)²⁶

Mobilni telefonski snabdjevači	Broj klijenata
BH telecom	2.236
HT d.d. Mostar-HT Eronet Broj postpaid korisnika	414

- broj Internet-konekcija

Internet snabdjevači	Broj klijenata
BH telecom	3.145

5.6. Prostorno uređenje

Na osnovu Prostornog plana općine Travnik za period 2003-2020.godina koncepcija prostorne organizacije općine Travnik bazira se na policentričnom razvojnom modelu, na prostorno funkcionalnoj i uravnoteženoj mreži centara sa međusobno usaglašenim razmještajem centralnih funkcija stanovanja, radnih i drugih djelatnosti.

Bliže uređenje prostora općine Travnik definisano je kroz donesene provedbeno-planske dokumente:

- Regulacioni plan Babanovac-Vlašić
- Zooning plan Vlašić
- Regulacioni plan HPBŠ I
- Regulacioni plan Kalibunar-Alagića njive
- Regulacioni plan HPBŠ II
- Regulacioni plan KIZ – Tafi
- Regulacioni plan HPBŠ Mikrolokacija Bagat
- Regulacioni plan Babanovac Istok
- Regulacioni plan Kukotnica.

Pored ove usvojene provedbeno-planske dokumentacije u proceduri donošenja, odnosno izrade su i slijedeći planovi:

- Regulacioni plan stambeno-poslovno-turističke zone Majdan-Gradac-Guvna-Vakuf
- Regulaconi plan radno-poslovna zona Polje
- Regulacioni plan centralnog dijela prigradskog naselja Dolac na Lašvi
- Izmjena dijela regulacionog plana HPBŠ, zona kulturnih, administrativnih i poslovnih objekata Travnika
- Izmjena dijela regulacionog plana HPBŠ, mikrolokacija Prnjavor-Stanična.

Izradom provedbeno-planske dokumenatacije u digitalnoj formi i pokrenutim aktivnostima na izradi katastra podzemnih instalacija na općini Travnik, stvaraju se uslovi za transparentniju i efikasniju bazu podataka iz koje bi potencijalni investitori u svakom momentu i na jednom mjestu mogli dobiti potrebne podatke i kalkulaciju svih troškova na određenoj lokaciji za početak građenja.

²⁶ Izvor podataka: BH Telekom i HT Mostar

Izradom prostorno-planske dokumentacije, kao i izradom izvedbenih projekata za izgradnju Brze ceste i Plinovoda kroz općinu Travnik, stvoreni su osnovni preduslovi za dalji razvoj općine.

Općina Travnik je tokom ratnih djelovanja pretrpjela znatna oštećenja na stambenim i privrednim objektima.

Prikaz objekata za obnovu i obnovljenih objekata daje se u sljedećim tabelama:²⁷

- Sumarni prikaz kuća za obnovu po nacionalnosti i stupnju oštećenja, mart 2010.g.

Stupanj oštećenja	NACIONALNOST				Ukupno
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
I	0	370	73	5	448
II	33	568	31	3	635
III	60	813	533	2	1.408
IV	186	547	238	7	978
Ukupno	279	2.298	875	17	3.469
Ukupno	8,01%	66,50%	25%	0,49%	100%

- Sumarni prikaz obnovljenih kuća po nacionalnosti, mart 2010.g.

	NACIONALNOST				Ukupno
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Ukupno	1.862	2.242	259	34	4.397
Ukupno	42.60%	50,50%	5,90%	1%	100%

Kao jedna od posljedica ratnih zbivanja na ovom području i velika površina miniranog zemljišta općine Travnik. Nadležnost nad deminiranjem, u operativnom, stručnom i tehničkom dijelu poslova, ima Minsko-akcioni centar Bosne i Hercegovine (BH MAC).

Podaci o miniranom zemljištu na području općine Travnik se nalaze u narednoj tabeli:

28

UKUPNA RIZIČNA (MINIRANA) POVRŠINA OPĆINE TRAVNIK 34.451.102 m ²					
Po kategorijama izraženo u m ²			Po kategorijama izraženo u procentima		
I kategorija	II kategorija	III kategorija	I kategorija	II kategorija	III kategorija
6.152.486	5.192.657	23.105.959	17,86%	15,07%	67,07%

Deminiranje provode humanitarne i komercijalne kompanije te deminerski timovi civilne zaštite i Vojske Federacije Bosne i Hercegovine.

Uklanjanje mina finansira se na sljedeći način:

- donatorskim sredstvima međunarodne zajednice
- iz budžeta Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine,
- Srednjobosanskog kantona i Općine Travnik
- prikupljanjem sredstava na donatorskim konferencijama (domaćim i stranim)
- sredstvima elektrodistribucija, telekomā i drugih preduzeća, za

²⁷ Izvor podataka: Služba za obnovu, izbjeglice, raseljena lica i stambene poslove

²⁸ Izvor podataka: Služba za civilnu zaštitu Općine Travnik

- površine koje su njima interesantne

U prethodnom periodu urađen je Elaborat katastra klizišta na području općine Travnik.

Ukupna klizna površina za 122 klizišta na području općine travnik iznosi 2.477.682 m².
²⁹Elaborat sadrži pojedinačni pregled svakog klizišta – katastar klizišta sa pregledom mjerila, geodetskih podloga, površinom i vrstom ugroženih pobjekata, te odgovarajućom kartografskom podlogom.

6. OBRAZOVANJE

Znajući da je obrazovanje segment društva u koji se ulaganje višestruko isplati Općina ovom segmentu poklanja značajnu pažnju. Stručan, obrazovan i educiran kadar koji je spreman odgovoriti sve većim zahtjevima tržišne ekonomije predstavlja komparativnu prednost određenog prostora. Formalno obrazovanje na području općine Travnik provodi se kroz predškolsko obrazovanje, obrazovanje u osnovnim i srednjim školama, te obrazovanje na univerzitetima.

6.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

³⁰

A.	Javna predškolska ustanova	Zaposleni	Opis odgojno-obrazovnog rada
1.	Obdanište „Travnik“ Ul. Vezirska br.2	-direktor VSS 1 -odgajateljica VŠS 9 -Medicinske sestre SSS 2 -domar SSS 1 -Kuhar SSS 2 -čistačica SSS 1	Ustanova radi sa 157-oro djece čiji je boravak organiziran kao cjelodnevni i fleksibilni. Djeca su raspoređena u tri grupe i to: od 1 do 3 godine (36), od 3 godine do polaska u školu (96) i igraonica po 4 sata (25-oro)
B.	Privatna predškolska ustanova	Zaposleni	Opis odgojno-obrazovnog rada
1.	Dječiji vrtić „Dani“, Nova Bila	-direktor i odgajatelj VŠS 1 -odgajatelj SSS 1 -pomoćni radnik 1	Ustanova radi sa 38-ero djece čiji je boravak organiziran kao cjelodnevni. Rad sa djecom odvija se u jednoj mješovitoj grupi koja obuhvata djecu od 1 do 3 godine (6-ero) i od 3 godine do polaska u školu (32-oje).
2.	Dječiji vrtić „Zvezdica“	-2 uposlana	Ustanova radi sa 20-ero djece.

Predškolski odgoj i obrazovanje ima tradiciju od preko 60 godina i javna ustanova Obdanište Travnik je jedna od najstarijih ustanova te vrste u Bosni i Hercegovini i bila je jedina ustanova u 2005.godini koja se bavila predškolskim odgojem i obrazovanjem na području općine Travnik. Broj djece koja su koristila usluge ove javne ustanove u posmatranom periodu zabilježio je trend rasta, sa 115-ero djece u 2005/2006 dosegao je broj 163 u 2009/2010.g. Danas pored ove javne ustanove ovim vidom odgoja i obrazovanja bave se još 2 privatne ustanove koje obavljaju odgojno-obrazovni rad za cca 60 djece.

³⁰ Izvor podataka: Ministarstvo obrazovanja SBK/KSB

6.2. Osnovno obrazovanje

Obavezno osnovno obrazovanje na području općine Travnik odvija se u 11 centralnih i 13 podružnih škola, VIII i IX-nje škole i 1 muzička škola.³¹

32

Redni broj	Škola	Broj učenika
1.	OŠ Travnik	1.022
2.	OŠ Kalibunar	296
3.	OŠ Turbe	894
	PŠ „Bijelo Bučje“	84
	PŠ „Goleš“	37
	PŠ „Vlahovići“	33
4.	OŠ Karaula	289
	PŠ „Gradina“	12
	PŠ „Hamamdžići“	28
5.	OŠ „Dolac“	365
6.	OŠ Vitovlje	180
7.	OŠ Guča Gora	294
	PŠ „Maline“	54
8.	OŠ Han Bila	204
	PŠ „Rudnik“	236
	PŠ „Čukle“	100
9.	OŠ Mehurići	657
	PŠ „Dub“	79
	PŠ „Višnjevo“	56
	PŠ „Gluha Bukovica“	43
	PŠ „Zagrađe“	43
10.	OŠ Nova Bila	528
	Specijalno odjeljenje	5
	PŠ „Grahovčići“	14
11.	KŠC „Petar Barbarić“ OŠ	746
	UKUPNO:	6.299

Od ukupnog broja učenika koji pohađaju osnovnu školu njih 1.557 koristi organizovani prevoz do škole. Općina Travnik vrši organizaciju prevpoza učenika osnovnih škola koji putuju 4 i više kilometara do škole i isti sufinansira zajedno sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i kulture SBK.

Iako je Srednjobosanski kanton osnivač osnovnih i srednjih škola Općina Travnik u budžetu obezbjeđuje sredstva za prevoz učenika, za školska takmičenja u osnovnim školama i nabavku školskog pribora za učenike Romske populacije.

Osnovna muzička škola „Travnik“ ima ukupno 175 učenika u 6 odsjeka, i to: klavir 74 učenika, harmonika 25 učenika, flauta 5 učenika, gitara 24 učenika, violina 23 učenika i truba 1 učenik.

³¹ Izvor podataka: Ministarstvo obrazovanja SBK/KSB

6.3. Srednjoškolsko obrazovanje

33

Na području općine Travnik srednjoškolsko obrazovanje provodi se u 6 srednjih škola u koje u školskoj 2010/2011.g. pohađa 3.003 učenika.

Redni broj	Srednja škola	Strukovno zvanje-zanimanje	Broj učenika
1.	Mješovita srednja ekonomsko-ugostiteljska škola	Ekonomski tehničar	239
		Hotelsko-turistički tehničar	103
		Prodavač	75
		Frizer-vlasuljar	83
		Ukupno	500
2.	Srednja škola „Travnik“, Nova Bila	Ekonomist	91
		Prodavač	31
		Kuhar	55
		Medicinska sestra	90
		Farmaceutski tehničar	71
		Fizioterapeut, tehničar	96
		Primalja	10
		Ukupno	444
3.	Mješovita srednja tehnička škola Travnik	Mašinska struka	116
		Elektrotehnička struka	391
		Tekstilna struka	160
		Kožarska struka	29
		Grafička struka	28
		Ukupno:	724
		4.	Mješovita srednja škola „Travnik“, Travnik
Filološka gimnazija	120		
Medicinska škola	385		
Matematičko-informatička gimnazija	26		
Ukupno	806		
5.	Katolički školski centar „Petar Barbarić“ Travnik	Gimnazija	263
		Ukupno	263
6.	Elči Ibrahim-Pašina Medresa Travnik	Svršenik medrese	266
		Ukupno	266
SVEUKUPNO:			3.003

Sve gore navedene škole ne posjeduju adekvatan školski prostor zbog čega su pokrenute aktivnosti na izgradnji nove Srednje škole u Travniku. U 2010.g. iz budžeta Federacije BiH obezbjeđena su sredstva u iznosu od 5.000.000,00 KM za izgradnju prve faze Srednje škole Travnik. Krajem 2010.g. radovi na prvoj fazi su u cjelosti završeni, finansijska sredstva za nastavak izgradnje ovog objekta još uvijek nisu obezbjeđena.

³³ Izvor podataka: Ministarstvo obrazovanja SBK/KSB

6.4. Visokoškolsko obrazovanje

Na području općine Travnik visokoškolsko obrazovanje odvija se na 4 univerziteta koji su navedeni u donjoj tabeli, sa brojem upisanih studenata.

34

Redni broj	Univerzitet	Odsjek	Broj studenata
A.	Univerzitet u Tuzli, Odjeljenje u Travniku		
1.	Ekonomski fakultet	Visoka poslovna škola Ukupno	367 367
2.	Filozofski fakultet	Razredna nastava Tehnički odgoj i informatika Engleski jezik i književnost Bosanski jezik i književnost Ukupno	40 52 96 143 331
3.	Tehnološki fakultet	Prehrambena tehnologija Ukupno	150 150
B.	Otvoreni univerzitet Apeiron		
	Fakultet poslovne ekonomije	Menadžment bankarstva, financija i osiguranja Poduzetnički menadžment Marketing menadžment trgovina Menadžment turizma i ugostiteljstva Menadžment računovodstva i revizije Menadžment javnog sektora i uprave Ukupno	199 131 49 27 68 26 500
	Fakultet pravnih nauka	Opće pravo Ukupno	131 131
	Fakultet poslovne informatike	Poslovna informatika Nastavnička informatika Ukupno	155 13 168
	Fakultet zdravstvene njege	Sanitarni inženjering Fizioterapija i radna terapija Sestrinstvo Menadžment u zdravstvu Ukupno	82 72 44 24 222
3.	Univerzitet „Travnik“ u Travniku		
	Fakultet za menadžment i turizam	Opći menadžment Menadžment u bankarstvu i osiguranju Finansijski menadžment Poslovna ekonomija Ukupno:	459 11 26 17 513
	Kineziološki/Edukacijski fakultet	Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik i književnost	33

³⁴ Izvor podataka: Ministarstvo obrazovanja SBK/KSB

		Razredna nastava	47
		Matematika i informatika	53
		Sportski menadžment	68
		Opća kineziologija	76
		Specijalne namjene	63
		Sport	24
		Menadžment u edukaciji	16
		Ukupno:	380
	Pravni fakultet	Opće pravo	447
		Poslovno pravo	135
		Ukupno:	582
	Grafički fakultet	Tehničko-tehnološki studijski smjer	33
		Multimedija, oblikovanje i primjena	27
		Dizajn grafičkih proizvoda	58
		Ukupno:	118
	Zdravstveni fakultet	Opći smjer - sestrinstvo	12
		Radiološki smjer	14
		Farmaceutski	32
		Ukupno:	58
4.	Internacionalni Univerzitet Travnik		
	Fakultet za privrednu i tehničku logistiku	Menadžment u logistici	34
		Logistika sistema	16
		Privredna i tehnička logistika	2
		Drumski i gradski saobraćaj	17
		Logistika u saobraćaju	2
		Menadžment u saobraćaju	8
		Bezbjednost u saobraćaju	1
		Ukupno:	80
	Ekonomski fakultet	Opći studijski smjer	163
		Finansije, računovodstvo i revizija	108
		Bankarstvo i osiguranje	81
		Marketing i trgovina	62
		Menadžment u turizmu	6
		Ukupno:	420
	Saobraćajni fakultet	Drumski i gradski saobraćaj	325
		Menadžment u saobraćaju	4
		Ukupno:	329
	SVEUKUPNO:		4.349

7. ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

7.1. Zdravstvena zaštita

Na području općine Travnik zdravstvena zaštita je organizovana kroz djelatnost zdravstvenih ustanova u javnom sektoru i djelatnost privatnog sektora, a u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju.

Javna ustanova Dom zdravlja Travnik i Javna ustanova Apoteka Travnik, Bolnica Travnik, Hrvatska bolnica dr. Fra Mato Nikolić i Bolnica za plućne bolesti i TBC, su zdravstvene ustanove javnog sektora.

Struktura zaposlenih u javnom sektoru data je u slijedećem pregledu:

³⁵

Redni broj	Zdravstvena ustanova	Struktura uposlenih	Broj uposlenih
1.	Javna ustanova Bolnica Travnik	VSS cpec	49
		VSS na spec.	14
		Sekundarci	3
		Mr.Ph.	1
		Stručni saradnik	1
		Dipl.ecc.	2
		Dipl.iur.	1
		VSS ostali	2
		VŠ zdrav.	29
		VŠ	2
		SSS zdrav.	150
		SSS	19
		VKV	5
		KV	10
		NK	62
Ukupno:	350		
2.	Javna ustanova Bolnica za plućne bolesti i TBC	Doktor medicine	2
		Specijalist	5
		Inžinjer radiologije	1
		VŠ	8
		SSS	31
		Nezdravstveni radnici	35
Ukupno	82		
3.	Hrvatska bolnica „Dr. Fra Mato Nikolić“ Nova Bila	Doktor medicine	15
		Magistar farmacije	1
		Specijalisti	22
		VSS	19
		SSS	125
		Nezdravstveni radnici	79

³⁵ Izvor podataka: Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB

		Ukupno	261
4.	Javna ustanova Dom zdravlja Travnik	Doktor specijalista	18
		Doktor opće medicine	12
		Doktor stomatolog	12
		Viši medicinski tehničar	6
		Socijalni radnik; Biohem.; dipl.med sestra; psiholog	6
		Medicinski i zubni tehničar	99
		Nezdravstveni radnici	54
		Ukupno	207
5.	Javna ustanova Apoteka/Ljekarna	Magistar farmacije	6
		SSS	11
		Nezdravstveni radnici	7
		Ukupno	24

Pored gore navedenih zdravstvenih ustanova u Travniku egzistira i Zavod za javno zdravstvo Srednjobosanskog kantona.

U privatnom sektoru sa punim radnim vremenom egzistiraju: 2 pedijatrijske ordinacije, 1 internistička ordinacija, 1 ordinacija opće medicine sa laboratorijem, 1 ordinacija male hirurgije sa priručnim laboratorijem, 1 ordinacija neuropsihijatrije, 1 ordinacija ultrazvučne dijagnostike, 5 apoteka, 7 stomatoloških ordinacija od kojih je 1 i ortodoncija i 1 oralna hirurgija.

Izvan punog radnog vremena egzistira 9 privatnih ordinacija, i to: 3 internističke, 1 ultrazvučna dijagnostika, 1 ordinacija spec. urolog, 1 ordinacija male hirurgije, 1 pedijatrijska, 1 ginekološka i 1 akupunktura.

Stepen opremljenosti medicinskom i drugom opremom zdravstvenih ustanova u javnom sektoru osigurava normalno funkcionalno poslovanje, međutim zbog nedostajućih materijalnih sredstava ista je daleko ispod svjetskih zdravstvenih standarda.

Broj osoba na području općine Travnik koje su pokrivene obaveznim zdravstvenim osiguranjem je 44.885, od kojih je 3.379 u toku 2009.godine koristilo zdravstvene usluge zdravstvenih ustanova iz drugih kantona.

7.2. Socijalna zaštita

Kao najsloženija oblast društvenog života, socijalna zaštita, je Ustavom i Zakonom definisana kao djelatnost od posebnog društvenog interesa.

Usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe. Socijalnom potrebom smatra se trajno ili privremeno stanje u kome se nalazi građanin ili porodica prouzrokovana ekonomskom krizom, elementarnim nepogodama, ratnim događanjima, psihofizičkim stanjem pojedinaca ili drugih razloga koji se ne mogu otkloniti bez pomoći druge osobe.

Osim Javne ustanove Centar za socijalni rad kojoj su povjereni poslovi iz oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite, starateljstva, i zaštite civilnih žrtava rata, ovaj vid zaštite pomažu i razne nevladine-humanitarne i privatne organizacije.

Svi poslovi na provođenju socijalne zaštite izvršavaju se u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom („Službene novine SBK/KSB“, broj:10/05) i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom F BiH („Službene novine F BiH“, broj: 36/99; 54/04 i 39/06), kao i Porodičnim zakonom Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 35/05 i 41/05).

Sredstva za rad JU Centra za socijalni rad (plaće zaposlenih, ostala prava iz radnog odnosa, materijalni troškovi) obezbjeđuju se iz općinskog Budžeta.

Prava iz socijalne zaštite su: novčana materijalna pomoć, smještaj u ustanovu socijalne zaštite, smještaj u drugu porodicu, osposobljavanje za život i rad te kućna njega i pomoć u kući, kao i usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada, a broj korisnika dat je u slijedećem pregledu:

³⁶

OBLIK SOCIJALNE ZAŠTITE	BROJ KORISNIKA	
Stalne novčane pomoći	95	
Smještaj u ustanovu socijalne zaštite	98	
Smještaj u drugu porodicu	2	
Novčane naknade za civilne žrtve rata	95	
- osobna invalidnina		
- obiteljska invalidnina	77	
Novčane naknade za korisnike tuđe njege	-	
Korisnici dječijeg dodatka	254	
Korisnici jednokratne pomoći za nezaposlene porodilje	3	
Korisnici jednokratne novčane pomoći	166	

Materijalna sredstva za gore navedene vrste pomoći u oblasti socijalne zaštite osigurava Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK, odnosno Vlada SBK.

Federalnim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica s djecom regulisana su temeljna prava osoba sa invaliditetom, odnosno prava neratnih invalida. Temeljna prava osoba sa invaliditetom su: dodatna invalidnina, dodatka za njegu i pomoć od strane druge osobe i ortopedski dodatak.

³⁶ Izvor podataka: Centar za socijalni rad Općine Travnik

Za ovaj oblik zaštite za 395 korisnika sa područja općine Travnik materijalna sredstva u cjelosti osigurava Federalno Ministarstvo socijalnog rada i politike.

Putem humanitarnih organizacija/nevladinih organizacija: Merhameta, Caritasa, Srpskog prosvjetnog, kulturnog i humanitarnog društva i Crvenog križa pruža se pomoć građanima u stanju socijalnih potreba u vidu obezbjeđenja obroka, porodičnih paketa, ...

Iz općinskog Budžeta za ove organizacije izdvaja se iznos od 117.500,00 KM, što zajedno sa ostalim izdvajanjima iz općinskog Budžeta za poboljšanje socijalnog položaja stanovništva (nabavka školskog pribora za djecu osnovnih škola Romske populacije, prevoz učenika osnovnih škola koji putuju do škole više od 4 km, stipendije, troškovi sahrane socijalnih kategorija stanovništva, alternativni smještaj za izbjegle i raseljene osobe, alternativni smještaj za socijalno ugrožene osobe, obnova kuća za osobe sa socijalnim statusom, jednokratne pomoći...), prelazi iznos od cca 1.250.000,00 KM.

7.3 Boračka zaštita

Branici i članovi njihovih porodica posnovna prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite ostvaruju po osnovu:

1.Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica („Službene novine FBiH“ broj:33/04,56/05,70/07 i 9/10)

2.Zakona o pravima dobitnika najviših ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica („Službene novine FBiH“ broj:70/05 i 9/10).

Služba za opću upravu i BIZ je nadležna za provođenje prvostepenog postupka u ostvarivanju sljedećih osnovnih prava iz Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica („Službene novine FBiH“ broj:33/04,56/05,70/07 i 9/10):

- pravo na ličnu invalidninu, tuđu njegu i pomoć i ortopedski dodatak – osnovna prava ratnih vojnih invalida
- pravo na porodičnu i uvećanu porodičnu invalidninu – osnovna prava članova porodica poginulih pripadnika OSBiH.

Putem općinske Službe koja vrši mjesečni obračun na osnovu kojeg se vrši isplata navedenih prava iz federalnog budžeta isplaćeno je ukupno za godinu dana 7.652.123.38 KM.

Struktura korisnika prema ostvarenim osnovnim pravima:

- Lična invalidnina – 1310
- Dodatak za tuđu njegu i pomoć – 18
- Ortopedski dodatak – 265
- Porodična invalidnina – 1179.

Što se tiče Zakona o pravima dobitnika najviših ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica („Službene novine FBiH“ broj:70/05 i 9/10) osnovno pravo koje se ostvaruje po odredbama navedenog Zakona je pravo na mjesečni novčani dodatak.

Isplata se vrši iz federalnog budžeta, a obračun sredstava vrši Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata Sarajevo.

Na evidenciji ove Službe nalazi se 113 korisnika navedenog prava, te 4 korisnika koja navedeno pravo ostvaruju po osnovu ratnog priznanja „Partizanska spomenica 1941“.

Važno je napomenuti da SBK/KSB još nije donio Zakon o dopunskim pravima boraca, a prava koja se ostvaruju po Uputstvima Kantonalne uprave za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata SBK/KSB Travnik su: banjско – klimatsko liječenje, liječenje u inozemstvu, stipendije, jednokratna novčana pomoć, pomoć u slučaju smrti, ortopedska pomagala, zdravstvena zaštita.

Pravo na zdravstvenu zaštitu branilaca i članova njihovih porodica na području općine Travnik ostvaruje cca 1900 osiguranika.

Općina Travnik, takođe, sredstvima iz budžeta pomaže rad boračkih udruženja sa područja općine Travnik, obilježavanje značajnih datuma i izgradnju i održavanje spomen obilježja i grobalja u iznosu od 120.000. KM.

8. KULTURA I SPORT

Kultura je kao oblast društvenog djelovanja na prostoru travničke općine ostavila vidljivog traga u dobrima materijalne i nematerijalne kulturne baštine što je formiralo i specifičnu percepciju mjesta u lokalnim i širim okvirima: Travnik, mjesto iz vremena srednjovjekovnog bosanskog kraljevstva, grad vezira i konzula, grad u kome je rođen književni nobelovac.

Tradicionalni vid stvaralaštva njeguje se kroz različite vidove djelovanja folklornih grupa i drugih udruženja građana kao i kroz muzejske prezentacije. Nematerijalno naslijeđe (pjesme, igre, ples, gastronomija dr.) u dobroj mjeri su integrirani u savremeni način življenja dok je tradicionalna radinost i obrt u izumiranju kao i običaji koji se još njeguju kroz program folklornih i izvornih grupa, kulturno-umetničkih društava idr.

Uz njegovanje lokalne tradicije razvija se i savremeno stvaralaštvo koje se iskazuje kroz različite vidove recentnog djelovanja (likovna, muzička, pozorišna, literarna, plesna scena i dr.).

Kulturni život na općini Travnik obilježen je radom i djelovanjem četiri javne ustanove i veći broj udruženja i pojedinaca koji djeluju u okviru nevladinog sektora.

8.1. Ustanove

8.1.1. Zavičajni muzej Travnik

Zavičajni muzej Travnik je osnovan 1950. godine. Raspolaže sa 7. stalnih izložbenih postavki (Muzej, Memorijalni muzej Ive Andrića, Stari grad), sa naučnom bibliotekom, fototekom i muzejskim zbirkama. Pored osnovne djelatnosti (sakupljanje, obrada, čuvanje, istraživanje, izlaganje, i prezentacija pokretnih kulturnih dobara) Muzej vodi brigu i o nepokretnom kulturnom naslijeđu na općini Travnik.

U okviru osnovne djelatnosti organizira: povremene likovne, dokumentarne, historijske, tematske izložbe, izdavačku djelatnost (Zbornik, monografski nalovi, katalozi, prospekti, brošure, plakati i dr.), promociju knjiga, književne večeri, snimanje dokumentarnih filmova u svrhu prezentacije kulturnog naslijeđa i tradicije, vodi brigu o revitalizaciji tradicijskih vrijednosti (zaboravljeni obrti, vještine), prezentira i plasira narodne rukotorine i dr.

Muzej raspolaže sa dva objekta: upravnom zgradom i zgradom Memorijalnog muzeja Ive Andrića sa ukupno 830 m², a raspolaže sa kulom i kazamatom (130 m²) na Starom gradu gdje su smještene izložbe i oprema za prezentaciju.

U Muzeju je zaposleno 9 djelatnika a u toku ljetne sezone na Starom gradu privremeno se angažiraju još 4 honorarna radnika.

U cilju kulturne promocije Muzej tokom godine organizira slijedeće manifestacije:

Obilježavanje Prvog dana proljeća „Kajganijada“ na Starom gradu (21. 04.), Međunarodni dan muzeja (18. 05.), Prvi spomen Travnika (03. 06), Dan rođenja nobelovca Ive Andrića (9. 10.), Godišnji susret zavičajnih pisaca (10. 12.), Fotosafari (zadnji vikend u mjesecu augustu), Kulturna manifestacija „Ljeto na Starom gradu“ (3. 06. -10. 09).

Suorganizator je u manifestacijama: Likovna kolonija Travnik (juni), „Dani Ajvatovice“ (juni), „Travničko veče“ (august), „Andrićevi dani (oktobar), Proljetni salon, Jesenji salon, Likovna kolonija.

8.1.2. Biblioteka Travnik

Osnovana je 1947. godine. Posjeduje fond od 53.000 knjiga. Djeluje kroz Gradsko i Dječje odjeljenje. Godišnje ima oko 900 upisanih članova.

Raspolaže prostorom od 147 m² i 50 m².

Broj zaposlenih: 5

Pored redovne djelatnosti organizira književne večeri.

8.1.3. Centar za kulturu Travnik

Osnovan je 1997. godine. U okviru Centra djeluju udruženja građana: Pozorište Travnik, Muzičko društvo, Plesni studio Maya, Tamburaški orkestar, KUD „Borac“ Travnik, Mješoviti hor. Centar za kulturu ostvaruje saranju sa Udruženjem likovnih stvaralaca Travnika, Foto-klubom „FOT“ Travnik, Vokalnim ansamblom „Extra 2000.“, „Dječijim horom“ „Dječija planeta“, Udruženjem književnika „Ilhamija“, „Prijateljima Travnika“, Plesnom grupom „Brek dens“, Klubom „Aerobik“, „Centrom za edukaciju mladih“ Travnik i dr.

Raspolaže sa 700 m korisnog prostora sa salom. Uposleno je 9 djelatnika.

U okviru redovne djelatnosti Centar za kulturu organizira program obilježavanja državnih i vjerskih praznika i suorganizator je u manifestacijama: Smotra duvačkih orkestarara, Smotra folklornih društava, Festival srednjoškolskog teatra BiH, Festival igranog filma.

8.1.4. Hrvatski kulturni centar Nova Bila

Osnovan je 1995. godine. U okviru HKC Nova Bila djeluju sekcije: Limena glazba „Lašva“, Glazbena škola Nova Bila, Mala škola puhača, Kazalište mladih „Korisej“, Plesni studio Maja“-ansambl Nova Bila, Audio-video „Magic song“.

HKC Nova Bila raspolaže zgradom površine 405 m² i ljetnom pozornicom sa parkiralištem. Zapošljava 4 redovna djelatnika i 11 saradnika.

Godišnje manifestacije: Dani Nove Bile, Smotra mladih bendova, HKC Fest popularne pjesme (regionalni nivo), Božićni koncert, Uskršnji koncert, kazališne premijere (najmanje 3 godišnje), koncerti glazbene škole (najmanje 4 godišnje), Humanitarno, glazbeno-scenska karavana kroz štićeničke domove BiH.

8.2. Nevladine organizacije

Na području općine Travnik djeluje znatan broj nevladinih organizacija čije su programske aktivnosti usmjerene ka sportskim aktivnostima i aktivnostima iz oblasti kulture.

U namjeri da jača ove vaninstitucionalne segmente društva Općina Travnik za ove namjene izdvaja znatna budžetska sredstva.

Pored sredstava za projekte nevladinih organizacija u iznosu od 50.000,00 KM, a koja se odnose i na projekte iz oblasti kulture i sporta, iz općinskog budžeta se izdvaja preko 82.000,00 KM za nevladine organizacije iz oblasti kulture, a 244.400,00 KM za nevladine organizacije iz oblasti sporta. Iako na području općine Travnik djeluje veliki broj nevladinih organizacija, mali broj je onih koji su u prethodnom periodu uspjeli da obezbjede i finansijska sredstva iz drugih izvora za projektne aktivnosti. Evidentan je nedostatak prostora za rad nevladinih organizacija, posebno onih koji se bave sportskim i aktivnostima iz oblasti kulture.

SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
--------------	-----------------

<ul style="list-style-type: none"> - Položaj općine Travnik i njena prirodna bogatstva - Radno sposobno stanovništvo i radna snaga sa iskustvom - Investicije u turizmu - Lokalna uprava usklađena prema ISO 9001:2000 - Postojanje prostorno planske dokumentacije - Obrazovanje i univerzitetski centar - Razvijeni travnički brendovi - Uspostavljen općinski centar za pružanje usluga građanima (šalter sala) - Izvanredna saradnja sa Lajpcigom (Njemačka) - Potencijali građana općine u dijaspori - Bogato i raznoliko kulturno-historijsko naslijeđe - Prepoznatljiv imidž grada - Zadovoljavajući stepen razvoja javnih ustanova iz oblasti kulture 	<ul style="list-style-type: none"> - Neadekvatna regulativa za sigurnost poslovnog ambijenta - Siva ekonomija - Nedostatak velikih investicionih projekata koji će generisati ukupan razvoj - Nedovoljna ulaganja u istraživanja i razvoj - Nizak nivo finalizacije sirovina iz lokalnih izvora - Sporo rješavanje imovinsko-pravnih odnosa - Nedovoljna finansijska sredstva i nepostojanje odgovarajućih namjenskih fondova - Needuciran kadar za pisanje, monitoring i evaluaciju projekata prema EU standardima - Loša putna komunikacija - Uska grla u cestovnom saobraćaju i nedostatak parking prostora - Investiciona nesposobnost općinskog budžeta za ostvarivanje razvojnih ciljeva - Nedostatak strateških politika - Nepostojanje Turističke zajednice na nivou općine - Nedovoljna promocija općine i njenih kapaciteta - Nedovoljna saradnja privrednih subjekata i škola - Usitnjenost poljoprivrednih posjeda - Nizak nivo razvoja informatičkog društva - Nepovezanost faktora i institucija važnih za razvoj - Nedefinisana odgovornost viših nivoa vlasti prema lokalnoj zajednici - Nepostojanje katastra podzemnih instalacija - Nedostatak zakonske i podzakonske regulative u oblasti obrazovanja - Nedostatak odgovarajućeg prostora u obrazovanju - Nedovoljna saradnja obrazovnih i kulturnih institucija - Nedostatak prostora za društvene aktivnosti mladih i osoba treće životne dobi - Značajna socijalna isključenost socijalno ovisnih pojedinaca i grupa - Niska ekološka svijest i neadekvatno upravljanje otpadom
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
- Sjedište kantona	- Nepovoljan odnos angažovanog i

<ul style="list-style-type: none"> - Koncentracija privrednih i servisnih usluga (banke, osiguravajuća društva, carina...) - Pristupni fondovi EU za lokalni i ekonomski razvoj - Razvoj znanja i vještina putem obrazovanja - Jačanje partnerstva NVO i lokalne uprave kroz implementaciju potpisanog Sporazuma o uspostavi partnerstva - Izgradnja infrastrukture za sportske i kulturne aktivnosti - Obnova i zaštita kulturno-historijske baštine - Poboljšanje infrastrukture u obrazovanju - Razvoj Travnika kao obrazovnog centra - Razvoj projektantskih, konsultantskih i intelektualnih usluga - Uspostava partnerstva sa drugim lokalnim zajednicama, kako u zemlji, tako i u inostranstvu - Jačanje partnerskih odnosa obrazovnih i kulturnih institucija - Povoljna klima i nezagađen okoliš - Tradicija i iskustvo u poljoprivrednoj proizvodnji - Razvijen nevladin sektor - Potencijali obnovljivih izvora energije - Definisani strateški pravci (brza cesta, gasovod...) - Razvoj Travnika kao regionalnog središta 	<p>izdržavanog stanovništva</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minirana područja - Globalna ekonomska i finansijska kriza - Sporost tranzicijskih procesa - Visoka zaduženost privrede - Pasivnost u radu NVO - Slabo korištenje finansijskih sredstava iz fondova EU - Složenost procedura u pokretanju biznisa - Nerješeni imovinsko-pravni odnosi - Porast socijalnog nezadovoljstva - Nelegalna gradnja na poljoprivrednom zemljišta - Nedovoljan nivo ovlasti Općine kao jedinice lokalne samouprave - Odliv kadrova - Slaba platežna moć stanovništva
--	--

STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

Realizacija vizije zasniva se na ostvarenju pet strateških ciljeva:

- 1. Razvijena poslovna infrastruktura**
- 2. Razvijena i održiva privreda**
- 3. Razvijena komunalna infrastruktura**
- 4. Razvijene društvene djelatnosti**
- 5. Uređen prostor i očuvan okoliš**

1. Razvijena poslovna infrastruktura

2. Razvijena i održiva privreda

Misije lokalne samouprave je zadovoljavanje potreba građana i stalno poboljšanje kvaliteta života u lokalnoj zajednici, te je općina Travnik odlučna da ostvari viši nivo učešća građana u javnim poslovima, tako da građani značajno utiču na donošenje javnih odluka i uopće na kvalitet svog života. Motivisani početnim dobrim rezultatima, općinska administracija je uložila dodatne napore u smanjenje nepovjerenja između javnog i privatnog sektora.

Snažnija saradnja je potrebna posebno u području podsticaja razvoja poduzetništva.

Ekonomski razvoj i povoljnije poslovno okruženje nije moguće postići bez snažnog partnerskog odnosa između javnog i privatnog sektora. Privatni sektor je glavni pokretač održivog razvoja, a za to mu je potrebna odgovarajuća pomoć općine, kantona i države, koja povećava konkurentnost lokalne privrede.

Samo konkurentna privreda otvara nova radna mjesta. Na taj način privatni sektor preuzima ključnu ulogu u ostvarivanju vizije razvoja općine, a strategijom će se nastojati mobilisati sredstva za ostvarivanje stimulativnog poduzetničkog okruženje i ugodne životne i radne sredine.

To okruženje treba posebno stvoriti uslove za otvaranje i rast privatnih malih i srednjih preduzeća koja trebaju preuzeti vodstvo u stvaranju novih radnih mjesta. Visoka stopa nezaposlenosti predstavlja jedan od najznačajnijih ekonomskih i socijalnih problema.

Da bi se osigurali uspješnost implementacije strategije, potrebno je osigurati povezanost sa makroekonomskim, i drugim razvojnim politikama u okruženju.

Razvoj lokalne ekonomije će se ostvariti kroz ukupno povećanje poslovnih aktivnosti, povećanje investicionih ulaganja, povećanje zaposlenosti, povećanje proizvodnih djelatnosti, očuvanje prirodnih resursa, zaštita okoline, povećanje izvoza, povećanje izvornih prihoda, poboljšanje nivoa usluga prema građanima i ostvarenje drugih pozitivnih ekonomskih efekata.

Na osnovu podataka iz analize stanja općine Travniku može se zaključiti da bi strateški razvoj općine u narednom periodu mogao da se bazira na razvoju prerađivačkih kapaciteta kroz mala i srednja preduzeća, rast poljoprivredne proizvodnje sa naglaskom na organsku proizvodnju i preradu, razvoj turizma, te rast sektora usluga zasnovanog na realizaciji javnih investicija.

1. Razvijena poslovna infrastruktura

Strateški cilj	Prioritetni ciljevi	Mjere
1. Razvijena poslovna infrastruktura	1.1. Efikasna i otvorena lokalna uprava	1.1.1. Uspostavljanje partnerstva između privatnog i javnog sektora, 1.1.2. Pristupanje Sporazumu o strateškim ulogama i zadacima u partnerskoj grupi za razvoj, 1.1.3. Kreiranje povoljnog ambijenta i poslovnog okruženja za potencijalne investitore, 1.1.4. Korištenje resursa dodjelom koncesija, 1.1.5. Povezivanje subjekata razvoja sa okruženjem, 1.1.6. Promocija prostora općine kao mjesta pogodnog za investiranje, 1.1.7. Jačati kapacitete Službe za razvoj, privredu i vanprivredu, 1.1.8. Revidiranje postupaka i procedura u vezi registracije biznisa i regulative u vezi sa poduzetništvom.
	1.2. Prostorno uređena zajednice sa naglaskom na potrebe razvoja i investitora	1.2.1. Izrada i usklađivanje prostorno planske dokumentacije od značaja za razvoj privrede na području općine, 1.2.2. Uređenje industrijskih zona
	1.3. Jačanje kapaciteta nosilaca ekonomskog razvoja za korištenje raspoloživih fondova	1.3.1. Proširenje finansijskih mogućnosti, promovisanje dostupnosti kredita poduzetništvu, 1.3.2. Uloga agencije za regionalni razvoj.
	1.4. Jačanje kapaciteta IK tehnologija	1.4.1. Nabavka informatičke opreme, formiranje baza podataka i informatičko umrežavanje ključnih nosilaca razvoja, 1.4.2. Uspostavljanje e-uprava i e-poslovanje.

	1.5. Edukacija ključnih nosilaca razvoja	1.5.1. Edukacija na pripremi projekata na svim nivoima, 1.5.2. Organiziranje kampanje o poduzetništvu i samozapošljavanju, 1.5.3. Edukacija za standardizaciju i certifikaciju prema EU standardima.
--	--	--

1.1.1. Uspostavljanje partnerstva između privatnog i javnog sektora

Ekonomski razvoj je proces kojeg razvijaju lokalna uprava, zajedno sa svojim lokalnim partnerima u cilju stvaranja boljeg poslovnog okruženja.

Lokalna uprava mora biti nosilac blagovremenih inicijativa u stvaranju ambijenta da općina bude prepoznatljiva poduzetnička sredina.

U tom ambijentu treba posebno stvoriti uvjete za otvaranje i rast privatnih malih i srednjih preduzeća koja trebaju preuzeti vodstvo u stvaranju novih radnih mjesta.

Ova partnerstva između grupa i organizacija zainteresovanih za lokalni ekonomski razvoj su od ključne važnosti za realizaciju uspješnih projekata razvoja, koji se iniciraju ovom strategijom.

1.1.2. Pristupanje Sporazumu o strateškim ulogama i zadacima u partnerskoj grupi za razvoj

Uspostavljen na principima međusobnog povjerenja i saradnje, zajedničkih interesa, proaktivnog pristupa, širenja partnerstva, preuzimanja odgovornosti, održivosti, socijalne uključenosti i jednakosti, Sporazum o strateškim ulogama i zadacima u partnerskoj grupi za razvoj predstavlja otvorenu mogućnost različitim interesnim grupama da utiču na ostvarivanje misije lokalne samouprave.

1.1.3. Kreiranje povoljnog ambijenta i poslovnog okruženja za potencijalne investitore,

Odgovornost je na općinskim vlastima da unutar svojih ovlaštenja i u podjeljenoj nadležnosti sa višim nivoima vlasti, kreiraju povoljno poslovno okruženje koje će omogućiti razvoj i rast privatnog sektora.

Kreiranje povoljnog poslovnog okruženje je značajno za razvoj lokalne ekonomije prije svega u privlačenju investicija.

Investitorima je važno omogućiti brže i lakše otvaranje novih privrednih kapaciteta, povećati sigurnost i predvidivost poslovanja, smanjiti troškove poslovanja.

1.1.4. Korištenje resursa dodjelom koncesija

Općina Travnik ima na raspolaganju određene prirodne resurse koji omogućavaju daljnji razvoj čijem iskorištavanju treba posvetiti pažnju.

Izmjenom zakonske regulative data su šira ovlaštenja lokalnoj zajednici u pogledu raspolaganja i korištenja određenim dobrima i potencijalima kroz uspostavljanje koncesionih odnosa.

U skladu sa postavljenim strateškim ciljevima i u podijeljenoj nadležnosti sa Kantonom, općina će pristupiti izradi studija potencijala u oblastima:

- korištenja hidropotencijala,
- iskorištavanje mineralni nalazišta
- komunalnih djelatnosti,
- korištenje obnovljivih izvora energije (OIE),
- lova i ribolova,
- prostora za sport i rekreaciju.

Općina će imenovati Koordinacioni tim za provođenje javne rasprave, provoditi javnu raspravu, utvrditi listu stručnjaka iz određenih oblasti za učešće u postupku dodjele koncesija, ubrzati postupak izdavanja potrebnih dozvola.

1.1.5. Povezivanje subjekata razvoja sa okruženjem

Obzirom na podijeljenu nadležnost državne organizacije potrebno je izvršiti selekciju i sve strateški bitne projekte kandidirati prema višim nivoima vlasti.

U tranzicijskim procesima decentralizacije i prenosa ovlasti, općina je snažno podržavala osnivanje i rad brojnih lokalnih i regionalnih organizacija i agencija za razvoj. Ove institucije mogu u okviru svoje misije i u partnerskom odnosu sa općinom preuzeti značajne razvojno usmjerene aktivnosti.

Pozicija i uloga općine otvara izvanredne mogućnosti za uspostavljanje i afirmaciju regionalne i interregionalne povezanosti i kvalitetnije uključivanje u ekonomske integracione procese.

1.1.6. Promocija prostora općine kao mjesta pogodnog za investiranje

Lokalna uprava kao servis građana mora osmisliti i ulagati u kontinuiranu promociju mogućnosti općine, kao mjesta pogodnog za investiranje i marketinšku podršku svim uspješnim poslovnim poduhvatima i poduzetnicima, te kreirati i permanentno unapređivati afirmativni imidž općine putem medija.

Posebno uspješnim su se pokazali lokalni sajmovi, naročito u oblasti poljoprivredne proizvodnje, te ih u saradnji sa partnerima treba na odgovarajući način stimulisati.

Na ovaj način dolazi do vanjskih investicija u domaće poslovne poduhvate i pomaže da se proda više lokalnih proizvoda ili usluga.

Za ove namjene utvrdit će se i posebna dodatna sredstva u općinskom budžetu.

1.1.7. Jačati kapacitete Službe za razvoj, privredu i vanprivredu

Analizom stanja sa partnerskom grupom uočeno je da nepostoji potreban institucionalni okvir koji bi se brinuo o razvoju općine, pružao potporu privatnom sektoru, promovirao i razvijao poduzetništvo i bio podrška razvoju malih i srednjih poduzeća. U nedostatku ovakvih institucija, partnerska grupa je uočila potrebu da općinska uprava preuzme na sebe ove zadatke i obaveze.

U okviru općinske organizacije ovim i srodnim poslovima bavi se Služba za razvoj, privredu i vanprivredu, u kojoj će se centralizovati i urediti procesi vođenja svih investicionih aktivnosti u općini, procesi planiranja, praćenja i podrške razvoju poduzetništva sa osposobljenim informativnim i savjetodavnim funkcijama za podršku razvoja poduzetništva i inicijativa domaćih i stranih investitora.

1.1.8. Revidiranje postupaka i procedure u vezi registracije biznisa i regulative u vezi sa poduzetništvom

Proces reformisanja općinske uprave značajno je unaprijedio postupke administracije i registracije biznisa. Daljni pravci u ovom domenu trebaju težiti racionaliziranju procesa registracije i time podstaknuti veći broj poduzetnika na registraciju kroz: skraćenje i pojednostavljenje procedura u registrovanju novih biznisa u saradnji sa višim nivoima nadležne administracije, analiza postojećih općinskih odluka kojima se regulišu naknade i takse u gradnji i pribavljanju dozvola pri gradnji novih kapaciteta koja će privlačiti nova ulaganja na općini, pribavljanje dokumenata po službenoj gdje je to moguće i

osposobljavanje općinske administracije za uvođenje e-uprave i e-poslovanja kao posebne mjere.

U cilju daljnje decentralizacije i povećanja kvaliteta usluga prema građanima i poduzetnicima, razmotrit će se i ustupanje dijela administrativnih poslova općinske uprave u nadležnost specijalizovanih privatnih agencija.

1.2.1. Izrada i usklađivanje prostorno planske dokumentacije od značaja za razvoj privrede na području općine

Raspolaganjem adekvatnim prostorom za privredne namjene predstavlja komparativnu prednost općine, a u ovoj oblasti općina ima punu nadležnost.

Ovaj faktor često presudno utiče na odluku investitora da otpočnu biznis na određenoj lokaciji.

Ograničenost prostora nalaže potrebu krajnje racionalnog korištenja prostora za namjene koje obezbjeđuju održiv razvoj općine te je potrebna kontinuirana koordinacija i usklađivanja planova iz pojedinih sektora infrastrukture u fazi izrade prostorno-planskih dokumenata sa programima razvoja.

1.2.2. Uređenje industrijskih zona

Poslovne zone predstavljaju infrastrukturno opremljena područja koja odgovaraju zahtjevima privrednika, te su prostorno-planskom dokumentacijom određena za obavljanje određene vrste privredne djelatnosti.

Poslovne zone treba posmatrati kao infrastrukturni, ali i razvojni projekt koji ima cilja da zadovolji potrebe svih interesnih grupa u lokalnoj zajednici. Projekat uspostavljanja poslovne zone predstavlja kako finansijski, tako i organizacioni izazov za lokalnu zajednicu, te samim time zahtjeva adekvatno planiranje, dobru organizaciju i intenzivnu komunikaciju između svih zainteresiranih strana.

Imajući u vidu da industrijske zone stvaraju preduslove za razvoj privrede, otvaranje novih i rast postojećih preduzeća, novom zapošljavanju, poticaju domaći i stranih investicija proizvodnje i izvoza, te stvaranju dodatne vrijednosti kao i konkurentnosti, općina Travnik je planirala sedam lokacija za izgradnju industrijsko-poslovnih zona i za iste u suradnji sa REZ-om (Agencijom za regionalni razvoj Centralne BiH) izradila Studiju opravdanosti uspostavljanja industrijskih zona i to za zone kako slijedi:

Industrijska zona Nova Bila (smeđa zona)

Industrijska zona Turbe (smeđa zona)

Industrijska zona Borac Travnik (smeđa zona)

Radno-poslovna zona Polje (zelena zona)

Industrijska zona Han Bila (zelena zona)

Industrijska zona Vitovlje-Vlašić (zelena zona)

Industrijska zona Mudrike – Vlašić (zelena zona)

1.3.1. Proširenje finansijskih mogućnosti, promovisanje dostupnosti kredita poduzetništvu

Nedostatak finansijskih sredstava predstavlja glavnu barijeru razvoju biznisa.

Općina nema investicionu sposobnost, ali može pomoći investitorima u smislu

poboljšanje pristupa finansijskim sredstvima, pružanje informacija investitorima o tome koje kreditne linije postoje i na koji način mogu dobiti finansijska sredstva za poslovne poduhvate.

U BiH evidentan je nizak stepen korištenja fondova EU, posebice IPA programa

U saradnji sa partnerima za lokalni i regionalni razvoj općina će promovisati dostupnosti sredstava za mala i srednja preduzeća što doprinosi rastu i razvoju ekonomije.

1.3.2. Uloga agencije za regionalni razvoj

U nastojanju da se prevaziđu brojni socijalni i ekonomski problemi, lokalna zajednica je uz podršku međunarodne zajednice pokrenula inicijativu za oporavak i stimuliranje ekonomskog razvoja. Rezultat ove inicijative je pokretanje procesa ekonomske regionalizacije, osnivanjem regionalnih razvojnih agencija. Regionalne razvojne agencije su ključni sudionici u izradi i provedbi strategija za ekonomski razvoj na lokalnom nivou.

Regionalne razvojne agencije moraju graditi čvrsta regionalna partnerstva za planiranje i provedbu razvoja. Regionalni ekonomski razvoj je dugoročni proces u kome je najveći izazov potreba da se iskombiniraju ili pomire kratkoročni, srednjoročni i dugoročni prioriteti.

1.4.1. Nabavka informatičke opreme i formiranje baza podataka i informatičko umrežavanje ključnih nosilaca razvoja

Općina će naročitu pažnju posvetiti razvoju informacionog sektora uz korištenje savremenih informacionih tehnologija.

U tom smislu u okviru općinske administracije razvijat će se moćna informatička podrška za stvaranje baze podataka za potrebe poduzetništva i ostalih informacija vezanih za efikasan rad državne uprave, te uspostavljanje mreže ključnih korisnika i nosilaca razvoja.

Općina mora preuzeti ulogu lidera u primjeni IK tehnologija kako bi partneri u realizaciji strategije razvoja imali pouzdan oslonac za razvoj sopstvenih IK kapaciteta.

1.4.2. Uspostavljanje e-uprava i e-poslovanje

Razvoj i dostupnost IK servisa, te niz prednosti ovih tehnologija kao i zahtjevi korisnika obavezuju općinsku administraciju da se sve veći broj poslova u komuniciranju sa građanima i poslovnim sektorom uspostavlja preko servisa e-uprave i e-poslovanja.

Obavezati zaposlenike općinske administracije za profesionalni razvoj kroz obuku, usavršavanje te unapređenje znanja za rad na računarima za dobivanje međunarodno priznatih certifikata po ECDL (European Computer Driving Licence)

1.5.1. Edukaciju na pripremi projekata na svim nivoima

U saradnji sa kompetentnim partnerima općina će kroz različite programe jačati kapaciteta nosilaca ekonomskog razvoja za korištenje raspoloživih fondova (EU i drugi fondovi), edukacijom iz oblasti upravljanja projektnim tokom po metodologiji EU, priprema projektne aplikacije, izrada budžeta projekta, implementacija, monitoring i evaluacija projekata.

1.5.2. Organiziranje kampanje o poduzetništvu i samozapošljavanju

Jedna od mogućnosti bržeg zapošljavanja je putem samozapošljavanja, za što su potrebna određena znanja i vještine koje nedostaju nezaposlenim licima.

Općina će pokrenuti kampanju u lokalnim medijima sa ciljem da se afirmira poduzetništvo i jača poduzetnički duh, naročito kod mladih i na taj način razvijati poduzetnička inicijativa kod stanovništva. U sklopu ove kampanje publikovat će se posebna brošura, Vodič za investitore.

1.5.3. Edukacija za standardizaciju i certifikaciju prema EU standardima

BiH, kao buduća članica EU, mora zadovoljiti brojne evropske standarde propise i direktive te usvojiti evropske prakse u mnogim oblastima.

U saradnji sa kompetentnim partnerima općina će organizirati određene seminare u cilju razvijanje znanja iz oblasti standardizacije i certifikacije prema EU standardima i zakonodavstva EU.

2. Razvijena i održiva privreda

Strateški cilj	Prioritetni ciljevi	Mjere
2. Razvijena i održiva privreda	2.1. Razvijena prerađivačka industrija	2.1.1. Razvijen sektor malih i srednjih poduzeća, 2.1.2. Proizvodnja i flaširanje pitke vode, 2.1.3. Korištenje lokalnih resursa, uvezivanje poljoprivrednih proizvođača i prerađivača.
	2.2. Razvijena poljoprivreda	2.2.1. Zaštita poljoprivrednog zemljišta, 2.2.2. Podrške stručnom osposobljavanju za rad u poljoprivredi, 2.2.3. Mjere novčanih podrški u poljoprivredi, 2.2.4. Organizovanje poljoprivrednika.
	2.3. Razvijen turizam	2.3.1. Donošenje Strategije razvoja turizma općine Travnik, 2.3.2. Izrada Master plana Vlašić
	2.4. Smanjenje rada na crno	2.4.1. Donijeti programe koju će doprinijeti stimulaciji prelaska u formalni sektor.
	2.5. Projekti općine i drugih nosilaca razvoja od značaja za razvoj (javni projekti)	2.5. 1. Izgradnja - brze ceste i priključak na koridor V-C, - regionalnog gasovoda - regionalni vodovod Plava voda - objekta Srednje škole - objekta SPC Pirota - energetskih objekata - turističkih kapaciteta

2.1.1. Razvijen sektor malih i srednjih poduzeća

Mala i srednja poduzeća (MSP) predstavljaju temelj privrednog razvoja.

Razvijen privatni sektor, mala i srednja poduzeća uz koordinirane napore javnog i privatnog sektora na implementiranju razvojnih programa vode do ubrzanog ekonomskog rasta i otvaranja novih radnih mjesta.

Sprječavanjem nezaposlenosti smanjuje se rizik od neaktivnosti, socijalne isključenosti i siromaštva radno sposobnog stanovništva i društva u cijelini.

Ekonomski rast se bazira na privatnom vlasništvu, koji jedini obezbjeđuje novo zapošljavanje, a rast MSP-a je ključni faktor razvoja tržišne ekonomije.

Relativno nizak nivo plaća u BiH predstavlja komparativnu prednost za izvozne sektore, pod uslovom da su ostali faktori konkurentnosti povoljni.

Sektor prerađivačke industrije će imati nisku potražnju za radnom snagom u kratkom roku, a očekivati je povećanje potražnje u dugom roku, kako se bude završavao proces restrukturiranja. Značajna potražnja za radnom snagom se očekuje u sektoru usluga.

Međutim većina MSP-a ipak spada u vrlo male kojima nedostaje stručna podrška i usluge koje bi im pomogle unaprijediti konkurentnost.

Problemi nedostatne podrške poduzetništvu: administrativne zapreke u različitim fazama poduzetničkog ciklusa, odsutnost obrazovanja za poduzetnike, nedostatak institucija za podršku, nekonzistentnost u primjeni obrazovanja/obuke naspram poduzetničkih potreba, nedostatak koordinacije između vladine politike u stvaranju stimulativnog okruženja za poduzetničke aktivnosti, te nedostatno razvijena institucionalna podrška za poduzetnički razvoj, predstavljaju ozbiljne prepreke, ali i obavezu lokalnim vlastima da stalno iznalaze nove mogućnosti za pomoć i podršku ovom sektoru.

2.1.2. Proizvodnja i flaširanje pitke vode

Realizacija projekta regionalni vodovod «Plava voda» obuhvata izgradnju niz objekata u zoni vodozahvata koja je u cijelosti na području naše općine. Takođe izgradnja ovakvih objekata obuhvata opremanje adekvatnom opremom za eksploataciju, distribuciju, kontrolu, i korištenje vode. Ovakav kompleks pruža izvanrednu priliku da se projekat proširi i posebnim kapacitetom za proizvodnja i flaširanje pitke vode, koja u budućnosti predstavlja poseban strateški resurs.

2.1.3. Korištenje lokalnih resursa, uvezivanje poljoprivrednih proizvođača i prerađivača

Općina raspolaže izvanrednim potencijalima za razvoj poljoprivrede.

Razvijena poljoprivredna proizvodnja otvara mogućnost za zapošljavanje i ostvarivanje prihoda u formalnom sektoru, te značajno doprinosi razvoju ruralnih područja, razvoju turizma i obezbjeđenju sirovinske osnove za prerađivačku industriju.

Ostvarene investicije u predhodnom periodu u kapacitete prerade, trgovine i turizma otvaraju značajne šanse za rast primarne poljoprivredne proizvodnje sa osiguranim plasmanom, posebno na lokalnom tržištu, ali i u okruženju i za izvoz.

Uvezivanje poljoprivrednih proizvođača i prerađivača doprinijeće ekonomskoj održivosti sela i stvaranje komercijalnih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, povećanje zaposlenosti, osiguranje stabilnog poljoprivrednog dohotka, što omogućava bolji životni standardi poljoprivrednim proizvođačima.

2.2.1. Zaštita poljoprivrednog zemljišta

Poljoprivredno zemljište kao preduvjet poljoprivredne proizvodnje ima prvenstvo korištenja za poljoprivrednu proizvodnju u odnosu na sve druge funkcije i namjene.

Potreba očuvanja i zaštite poljoprivrednog zemljišta mora se uvažiti pri utvrđivanju strateških opredjeljenja, dokumenata prostornog uređenja, razvojnih programa, akcionih planova, donošenja propisa i poduzimanje mjera od nadležnih organa.

Općina je dužna osigurati materijalni i drugi uvjeti za upravljanje, zaštitu i uređenje poljoprivrednog zemljišta, voditi evidenciju o obradivom i neobradivom poljoprivrednom zemljištu po katastarskim kulturama i klasama, posjedovnoj strukturi i zapuštenosti, propisati potrebne agrotehničke mjere zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta.

2.2.2. Podrške stručnom osposobljavanju za rad u poljoprivredi

Institucionalna podrška obuhvata djelovanje organa državne, federalne i kantonalne uprave, jedinica lokalne samouprave, te različitih oblika stručnog i interesnog povezivanja poljoprivrednih gazdinstava u oblasti poljoprivrede.

Upravne organizacije - zavodi i agencije za pružanje usluga u poljoprivredi obavljaju stručne i upravne poslove koji se odnose na poljoprivredno-savjetodavnu službu, uzgojno-seleksijski i reproduksijski rad u stočarstvu, sjemenarstvu i rasadničarstvu, zaštitu bilja, vinogradarstvo i vinarstvo, voćarstvo, povrćarstvo, poljoprivredno zemljište i poljoprivrednu mehanizaciju, i drugo.

Upravne organizacije osnivaju Vlada Federacije i Vlade Kantona posebnim zakonom.

2.2.3. Mjere novčanih podrški u poljoprivredi

Mjere novčanih podrški u poljoprivredi provode se u skladu sa poljoprivrednom strategijom i posebnim propisima na nivou Federacije i Kantona. Općina u ovoj oblasti ima zadaću osposobljavanja poljoprivrednika za robnu proizvodnju kao bitan preduslov za ostvarivanje poticaja i pomoć poljoprivrednicima u administrativnim procedurama.

2.2.4. Organizovanje poljoprivrednika

Jedan od osnovnih preduslova za uspješan tržišni nastup je efikasan oblik organizacije velikog broja sitnih proizvođača. U cilju pružanja snažnije podrške ovoj mjeri, općina je spremna povjeriti određene poslove udruženjima poljoprivrednika, odnosno prenijeti određena ovlaštenja iz domena javnih poslova.

Kroz ove organizacione oblike takođe će se realizovati različiti oblici partnerstva javnog i privatnog sektora, te stručno osposobljavanje za rad u poljoprivredi u cilju sticanja dodatnih znanja i vještina koja su nužna radi ekonomski uspješnijeg i kvalitetnijeg upravljanja poljoprivrednim gazdinstvima kroz organiziranje posebnih oblika obrazovanja i obuke poljoprivrednika.

2.3.1. Donošenje Strategije razvoja turizma općine Travnik

Općina raspolaže značajnim prirodnim resursima i bogatim kulturno-historijskim naslijeđem koji pružaju velike mogućnosti za razvoj turizma kao privredne grane. U predhodnom periodu ostvarene su značajne investicije u različite sadržaje turtističke namjene, što čini dobru osnovu za razvoj turizma. Slijedeći naglašen interes, iskazanu privatnu inicijativu i ostvareni napredak, općina je pristupila izradi Strategije razvoja turizma. Ovaj strateški dokument u cijelosti definiše pravce razvoja u periodu do 2015 godine i odražava postavljenu viziju i kompatibilnost sa strateškim ciljevima ove strategije.

2.3.2. Izrada Master plana Vlačić

Turistički Master plan je regulativni dokument koji sadržava sve strateške i operativne smjernice turističkog razvoja područja plana povezujući upotrebu prostora s konceptom turističkog, ali i općeg ekonomskog razvoja.

Master plan je osnova za:

- donošenje odluka o dodjeli zemljišta za različite namjene i uvrštanja namjena u provedbenu plansku dokumentaciju;
- logičan razvoj kapaciteta skijališta i drugih sadržaja za korištenje planine u zimskoj i ljetnoj sezoni;
- finansijske projekcije daljeg turističkog razvoja razvoja (ulaganja i povrat)

izradu detaljnih faza realizacije pojedinih projekata plana.

2.4.1. Donijeti programe koju će doprinijeti stimulaciji prelaska u formalni sektor

Neformalna ekonomija doseže značajne razmjere, posebno u poljoprivredi i u sektoru usluga i dalje predstavlja važan problem, jer umanjuje efikasnost ekonomskih politika.

Jačanje sistema mjera za suzbijanje sive ekonomije kroz djelovanje inspeksijskih organa i dalje ostaje kao glavni oblik aktivnosti svih nivoa državne. Pored ovog primarnog oblika, dobre rezultate mogu dati i nerepresivni oblici djelovanja, a posebno promotivna medijska kampanja za registraciju biznisa.

2.5.1. Projekti općine i drugih nosilaca razvoja od značaja za razvoj

U periodu realizacije Strategije planirana je izgradnja određenih objekata od strane općine i drugih nosilaca razvoja i to izgradnja;

- brze ceste i priključak na koridor V-C,
- regionalnog gasovoda
- regionalni vodovod «Plava voda»
- objekta Srednje škole
- energetskih objekata
- turističkih kapaciteta
- objekta SPC «Pirota»

Izgradnjom ovih objekata značajno se uvećava i javno bogatstvo, tokom izgradnje se otvaraju velike mogućnosti lokalnim izvođačima za izvođenje poslova a nakon završetka opća korist, te rast kvaliteta življenja i rast zaposlenih, posebno u sektoru usluga.

Zbog važnosti ovih projekata općinske vlasti će koristiti svoja osnivačka, vlasnička, upravljačka i druga prava za potporu ovim investicijama.

3. Razvijena komunalna infrastruktura

Strateški cilj	Prioritetni ciljevi	Mjere
3. Razvijena komunalna infrastruktura	3.1. Rješavanje vodoopskrbe na prostoru općine Travnik	3.1.1. Stavljanje u funkciju regionalnog vodovoda Plava voda 3.1.2. Završetak vodovoda Trebišnjica 3.1.3. Završetak vodovoda Gorčevica 3.1.4. Završetak manjih mjesnih vodovoda 3.1.5. Rješavanje vodosnabdijevanja na platou Vlašić 3.1.6. Dovořiti registraciju i urediti katastar vodocrpilišta 3.1.7. Uraditi izvedbenu projektnu dokumentaciju za vodoopskrbu
	3.2 . Prečiřćavanje otpadnih voda na prostoru općine Travnik	3.2.1. Izrada prostorno-planske dokumentacije s definiranjem projektnih zadataka 3.2.2. Izrada projekata za predpristupne fondove 3.2.3. Izrada studija izvodivosti s makro i mikrolokacijama objekata 3.2.4. Izrada studije izvedivosti sustava za prečiřćavanje otpadnih voda za općinu Travnik uz tehničku pomoć KFW-a i SECO
	3.3. Plinifikacija-mreža za distribuciju plina	3.3.1. Izrada prostorno-planske dokumentacije za trasu primarne i sekundarne mreže? 3.3.2. Koordinacija aktivnosti s distributerima plina-koncesionarima 3.3.3. Prelazak na plin kod većih potrošača 3.3.4. Izrada studije izvedivosti za sekundarnu mrežu plinovoda
	3.4. Priključak-izgradnja dionice brze ceste Lařva Travnik	3.4.1. Izrada prostorno-planske dokumentacije za predviđenu trasu brze ceste 3.4.2. Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na trasi–kroz općinske sluųbe-ili proglašavanje javnog interesa 3.4.3. Povezivanje postojeće mreže prometnica sa brzom cestom

		3.4.4. Aktivno sudjelovanje predstavnika općine u procedurama izrade projektne dokumentacije i projekata
	3.5. Izgradnja infrastrukture u poslovnim zonama	3.5.1. Definiranje načina upravljanja zonama 3.5.2. Izrada ekonomskih studija za poslovne zone 3.5.3. Kroz javna poduzeća u poslovnim i industrijskim zonama osigurati priključke na infrastrukturu
	3.6 .Telekomunikacijska infrastruktura	3.6.1. Izrada plansko-prostorne dokumentacije za potrebe općine uvažavajući okolnost postojanja više operatera 3.6.2. Definiranje trase magistralnih vodova 3.6.3. Sudjelovanje općine u izradi razvojnih planova telekomunikacijske infrastrukture svih operatera
	3.7. Gospodarenje komunalnim otpadom	3.7.1. Dovođenje izradu Plana gospodarenja otpadom uz tehničku pomoć SIDE 3.7.2. Izrada projektne dokumentacije za Centar za upravljanje otpadom 3.7.3. Trajno zbrinjavanje otpada s prostora općine (Obezbjedenje jedinstvenog zbrinjavanja otpada sa prostora općine Travnik) 3.7.4. Saniranje divljih deponija
	3.8. Komunikacijska uvezanost	3.8.1. Kategoriziranje lokalnih putova 3.8.2. Plan signalizacije 3.8.3. Plan javnih površina 3.8.4. Plan parking površina 3.8.5. Plan stajališta

3.1. Rješavanje vodoopskrbe na prostoru općine Travnik

Voda za svakog stanovnika općine Travnik, ma gdje živio i na kom prostoru općine, trebao bi biti prioritetni cilj za naredni period.

Ovaj cilj je značajan za razvijenu infrastrukturu kao i za razvoj općine u cjelini. Voda u punom smislu znači život, tako i ovaj cilj treba staviti na prvu listu prioriteta.

3.1.1. Stavljanje u funkciju regionalnog vodovoda Plava voda zadovoljio bi se jedan od osnovnih preduvjeta za razvijenu komunalnu infrastrukturu. Dovođenjem potrebne količine vode krajnjim korisnicima stvaraju se preduvjeti za dalji razvitak infrastrukture na većem dijelu općine.

3.1.2. Završetak vodovoda Trebišnjica je mjera čijom realizacijom prostor Nove Bile i okolnih mjesta konačno rješava problem vodoopskrbe.

3.1.3. Završetak vodovoda Gorčevica je istog značaja kao i prethodni, ali za prostor sjeveroistočnog dijela općine Han Bila, Mehurića, Ovnaka, Grahovčića.

3.1.4. Završetak manjih mjesnih vodovoda čime bi se postigla potpuna vodoopskrba i za prostore koji nisu obuhvaćeni vodovodima Plava voda, Trebišnjica i Gorčevica.

3.1.5. Rješavanje vodoopskrbe na platou Vlašić je od strateškog značaja za razvoj kako lokalne zajednice, tako i razvoja ljetnog i zimskog turizma.

3.1.6. Dovršiti registraciju i urediti katastar vodocrpilišta

Prioritetno je potrebno završiti registraciju javnih poduzeća koja se bave proizvodnjom i distribucijom vode za piće.

Izrada katastra vodocrpilišta, čija je zadaća sagledavanja i evidentiranja ukupnog potencijala vodocrpilišta na prostoru općine Travnik, kao i planiranje i korištenja na pravi način ovog dugoročno gledano strateškog potencijala općine, jedan je od ciljeva čijom realizacijom se stjeću potrebni preduvjeti za planiranje i razvitak vodoopskrbe ovisno o potrebama općine i lokalne zajednice.

3.1.7. Uraditi izvedbenu projektnu dokumentaciju za vodoopskrbu

Za cjelokupno rješavanje problema vodoopskrbe na prostoru općine Travnik, potrebno je uraditi izvedbenu projektnu dokumentaciju s točno razrađenim i definiranim zahtjevima u pogledu potrebnih količina vode kao i dinamikom izgradnje i završetka radova. Na taj način stekli bi se uvjeti za trajno rješenje ovog cilja voda za svakog stanovnika u općini Travnik.

3.2. Prečišćavanje otpadnih voda na prostoru općine Travnik

Jedan izuzetno značajan cilj kojim bi se stvorili preduvjeti za bolje korištenje vode koja se mora prečišćavati za dalju upotrebu, kao i korištenje resursa koji bi nastali preradom vode. Da bi se ostvario ovaj cilj potrebno je poduzeti sljedeće mjere:

3.2.1. Izrada prostorno- planske dokumentacije s definiranjem projektnih zadataka

Nakon izrade studije izvodivosti sustava za prečišćavanje otpadnih voda općinske strukture imaju zadaću definirati projektne zadatke pri izradi prostorno-planske dokumentacije u kojoj će biti definirani pojedini lokaliteti za lokaciju i izgradnju postrojenja i u tom smislu pribavljati potrebnu dokumentaciju za početak projektiranja

3.2.2. Izrada projekata za pred-pristupne fondove

Kako bi se realizirao ovaj izuzetno važan cilj, općina Travnik će biti prinuđena raditi projekte kojim bi se kandidirala za dobivanje sredstava iz pred-pristupnih fondova iz EU. To je jedan od načina za pribavljanje sredstava za ovaj cilj. Jedan od modela može biti javno-privatno partnerstvo kao što to već rade neke općine i u BiH kao i u EU.

3.2.4. Izrada studije izvedivosti sustava za prečišćavanje otpadnih voda za općinu Travnik uz tehničku pomoć KFW-a i SECO

Kao prva mjera kojom se uopće može pristupiti realiziranju prečišćavanja otpadnih voda je svakako izrada studije izvedivosti sustava za prečišćavanja otpadnih voda na prostoru cijele općine Travnik, kojom se treba ispitati i potvrditi mogućnost izgradnje, definiranja lokacije, s posebnim osvrtom na mogućnost da sav prostor općine bude obuhvaćen u jedinstven sustav za prikupljanje, preradu i prečišćavanje otpadnih voda.

Treba maksimalno uključiti KFW i SECO u realiziranje ove mjere kroz davanje tehničke pomoći.

3.3. Plinifikacija-mreža za distribuciju plina

Dovođenje energenta koji manje zagađuje okoliš je mjera koja u konačnici znači čišći okoliš, zaštitu šuma kao pluća našeg planeta. Isto tako plin je energent koji zahtijeva određenu infrastrukturu kao što su primarna i sekundarna mreža.

3.3.1. Izrada prostorno-planske dokumentacije za trasu primarne i sekundarne mreže

Izuzetno je značajno u ovoj fazi definirati trasu za primarnu i sekundarnu mrežu plinovoda, te u skladu s tim izraditi potrebnu dokumentaciju za predviđenu trasu. Nužno je definirati ulazni i izlazni pravac plinovoda kao i donijeti potrebne odluke i usvojiti prostorno-plansku dokumentaciju.

3.3.2. Koordinacija aktivnosti s distributerima plina-koncesionarima

Općina će kao jedinica lokalne uprave kroz studiju sekundarnu mreže na prostoru općine Travnik pobliže definirati uvjete za davanje koncesije i u skladu s postignutim rješenjem i dodijeljenom koncesijom, koordinirati će rad službi s potrebama koncesionara i zahtjevima i izraženim potrebama lokalne zajednice.

3.3.3. Prelazak na plin kod većih potrošača

Voditi pozitivnu kampanju zajedno s koncesionarom na promoviranju primjene plina kao energenta, kod svih korisnika, a posebice kod velikih potencijalnih korisnika, kao što su toplana, gospodarski subjekti, institucije.

3.3.4. Izrada studije izvedivosti za sekundarnu mrežu plinovoda

Konačan način distribucije plina zahtijeva izradu studije izvedivosti u kojoj se moraju definirati količine potrebnog plina za korisnike s definiranim količinama po naseljenim mjestima. Posebno trebaju biti tretirane i obrađene poslovne i industrijske zone, te uvjeti za davanje koncesije za distribuciju plina na prostoru općine Travnik.

3.4. Priključak-izgradnja dionice brze ceste Lašva-Travnik

Povezanost brzom cestom Travnik-Lašva sa koridorom Vc od iznimnog je značaja za razvoj kako komunalne infrastrukture, tako i općine Travnik u cjelini. U tom kontekstu potrebno je poduzeti određene mjere da bi došlo do realiziranja ove putne komunikacije.

3.4.1. Izrada prostorno-planske dokumentacije za predviđenu trasu brze ceste

Potrebno je izraditi svu potrebnu prostorno-plansku dokumentaciju u kojoj treba definirati trasu brze ceste u skladu s zakonskom regulativu.

3.4.2. Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na trasi–kroz općinske službe-ili proglašavanje javnog interesa

Općina će imati jako veliku ulogu a i obvezu da u skladu s usvojenim rješenjem pripremi potrebne odluke i rješenja za proglašavanje općeg interesa kao i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na usvojenoj trasi brze ceste.

3.4.4. Aktivno sudjelovanje predstavnika općine u procedurama izrade projektne dokumentacije i projekata

Svakako da će općina aktivno sudjelovati u procedurama izrade projektne dokumentacije, od davanja projektnih zadataka, određivanja trasa, koridora, vodeći računa o usvojenim rješenjima i planovima koji su već prošli procedure u Općinskom vijeću.

3.5. Izgradnja infrastrukture u poslovnim zonama

Izgradnja infrastrukture u poslovnim zonama je jedan od preduvjeta za ostvarenje strateških ciljeva

Razvijena poslovna infrastruktura i Razvijeno i održivo gospodarstvo.

3.5.1. Definiranje načina upravljanja zonama

Definirati način upravljanja zonama je od velikog značenja ne samo za osnivanje zona, već i za normalno funkcioniranje i rad gospodarskih subjekata unutar zone. Dokumenti koji će regulirati ovu oblast moraju na transparentan način omogućiti svim zainteresiranim budućim korisnicima načela upravljanja ovim zonama, s naglaskom na potrebu izrade posebnih studija ocjene uticaja zona na stanje okoliša.

3.5.2. Izrada ekonomskih studija za poslovne zone

Cilj studija mora biti definiranje ekonomske opravdanosti i efekata postojanja i rada ovih zona kao i definiranje dobiti za širu zajednicu. Bez ovih dokumenata zone ne mogu početi s radom.

3.5.3. Kroz javna poduzeća u poslovnim i industrijskim zonama osigurati priključke na infrastrukturu

Prioritetna mjera je na prostorima i lokacijama poslovnih zona završiti svu potrebnu infrastrukturu s ciljem povećanja interesa investiranja ulagača u buduće poslovne zone. To se prije svega odnosi na energetske priključke (struja, plin) vodoopskrba, telekomunikacijski pristup i sl.

3.6. Telekomunikacijska infrastruktura

U naprednim zemljama razvijena telekomunikacijska infrastruktura je jedan od pokretača razvoja kako društva, tako i lokalne zajednice.

3.6.1. Izrada plansko-prostorne dokumentacije za potrebe općine uvažavajući okolnost postojanja više operatera

Ova mjera se treba sprovoditi kroz institucije općine s ciljem planiranja, izvođenja i izgradnje telekomunikacijske infrastrukture. S tom nakanom potrebno će biti izdvajanje sredstava iz općinskog proračuna u narednom periodu.

3.6.2. Definiranje trase magistralnih vodova

Nužnost je svakako na prostorima općine definirati makro i mikro lokacije objekata kao i trasu magistralnih vodova.

3.6.3. Sudjelovanje općine u izradi razvojnih planova telekomunikacijske infrastrukture svih operatera

Od strateškog je značaja općini da sudjeluje u kreiranju i izradi razvojnih planova telekomunikacijske strukture, te će biti neophodno angažiranje kadrova iz općine na realiziranju ove mjere kao i odgovarajuće praćenje faza realizacije.

3.7. Gospodarenje komunalnim otpadom

Komunalni otpad bi trebao prerasti od gorućeg problema u priliku za stvaranje profita uz jedan kvalitetan pristup ovoj problematici, uključujući u tom pristupu sve norme i dostignuća zapadnog svijeta u pogledu zaštite okoliša i primjene mjera za sprječavanje zagađenja životne sredine, a vodeći računa da se model gradi na samoodrživom načelu uz ostvarenje dobiti.

3.7.1. Dovršiti izradu Plana gospodarenja otpadom uz tehničku pomoć SIDE

Jedna od značajnih mjera koja pretpostavlja izradu cjelovitog plana za prikupljanje, razdvajanje, odvoz i gospodarenje otpadom na način bez štetnog uticaja na okoliš, gospodarenje otpadom sukladno svjetskim standardima i iskustvima zemalja gdje je gospodarenje otpadom itekako profitabilna grana gospodarstva. Svakako da sama općina ne može realizirati ovaj zadatak već mora tražiti model partnerstva za ovo .

3.7.2. Izrada projektne dokumentacije za Centar za upravljanje otpadom

Projektnom dokumentacijom predviđet će se rješenje kako lokacije tako i potrebne tehnologije za izgradnju centra za upravljanje otpadom, uz ugradnju normativa i rješenja koja će osigurati maksimalnu sigurnost životnog okoliša od onečišćenja.

3.7.3. Trajno zbrinjavanje otpada s prostora općine (Obezbjedenje jedinstvenog zbrinjavanja otpada sa prostora općine Travnik)

Kroz konkretne projektne aktivnosti obezbjediti jedinstveno zbrinjavanje otpada sa područja općine Travnik.

3.7.4 Saniranje divljih deponija

Koordiniranim radom inspeksijskih službi općine Travnik i javnih komunalnih poduzeća raditi na saniranju divljih deponija.

3.8. Komunikacijska uvezanost

Razvijenost općine cijeni se i po komunikacijskoj uvezanosti općine kao centra sa svim naseljenim mjestima unutar općine. Da bi se ostvario ovaj cilj potrebno je uraditi:

3.8.1. Kategoriziranje lokalnih putova

Kategoriziranjem putova stvaraju se pretpostavke za njihovo plansko održavanje, dogradnju i proširenje zavisno od potreba zajednice. Stoga će nadležna tijela izvršiti kategoriziranje putova.

3.8.2. Plan signalizacije

Sve prometnice i putovi radi njihovog lakšeg korištenja morat će imati plan signalizacije kako horizontalne tako i vertikalne, a sve s ciljem sigurnijeg prometovanja vozilima i kretanja pješaka.

3.8.3. Plan javnih površina

Izgledu grada i općine u širem kontekstu svakako doprinose javne površine, njihov položaj izgled i održavanje. Neophodno je zbog svega navedenog napraviti plan javnih površina s točno utvrđenom namjenom kao i korištenjem istih.

3.8.4. Plan parking površina

Kronični nedostatak parking prostora stavlja pred općinu zadatak izrade plana parking površina koji treba sadržavati sve elemente koji će definirati i riješiti ovu problematiku.

3.8.5. Plan stajališta

Uvažavajući površinu općine Travnik i mrežu njenih prometnica potrebni je imati plan stajališta u naseljenim mjestima, te na taj način urediti ovu oblast kako je to propisima o prometu predviđeno.

4. Razvijene društvene djelatnosti

Društvene su one djelatnosti koje u osnovi nemaju za cilj ostvarenje zarade već zadovoljavanje određene ljudske potrebe stoga ih treba učiniti dostupnim svim članovima zajednice, a na dobrobit svakog pojedinca i društva u cjelini. Jedna od temeljnih funkcija jedinica lokalnih samouprava jeste zadovoljavanje javnih potreba u društvenim djelatnostima.

Razvoj društvenih djelatnosti po načelu komplementarnosti i sinergijskim procesima je od izuzetnog značaja za cjelokupni razvoj općine. Razvoj društvenih djelatnosti je proces koga prema nadležnostima razvijaju lokalne i kantonalne vlasti zajedno sa svojim lokalnim partnerima, a sve u cilju stvaranja uslova za zadovoljavanja javnih potreba u dijelu društvenih djelatnosti.

U skladu sa urađenom SWOT analizom u narednom strateškom periodu najveća pažnja će se posvetiti lokalnoj upravi, kulturi, sportu, zdravlju građana, obrazovanju, socijalnoj zaštiti, te jačanju uspostavljenih partnerstava i stvaranju novih.

Mjere za ostvarenje strateških ciljeva u ovim kategorijama društvenih djelatnosti će biti usmjerene na jačanju kvaliteta usluga prostornih i kadrovskih kapaciteta, promociju, te obezbjeđenje dodatnih finansijskih sredstava.

Strateški cilj	Prioritetni ciljevi	Mjere
4. Razvijene društvene djelatnosti	4.1. Moderna i učinkovita lokalna uprava	4.1.1. Pružanje kvalitetnih usluga svojim korisnicima 4.1.2. Unaprijeđen sistem obrazovanja državnih službenika i namještenika 4.1.3. Pojednostavljivanje i skraćivanje procedura prema građanima 4.1.4. Digitalizacija katastarskih planova 4.1.5. Obezbeđenje prostornih kapaciteta za rad administracije 4.1.6. Izrada sektorskih strateških dokumenata
	4.2. Jačanje uloge kulturnih institucija u društvu	4.2.1. Obezbeđenje adekvatnih prostora za rad institucija iz oblasti kulture i kadra za rad u istim

		<p>4.2.2. Obogatiti kulturna zbivanja u Travniku</p> <p>4.2.3. Očuvati kulturnu baštinu</p> <p>4.2.4. Kadrove u javnim institucija osposobiti za privlačenje dodatnih finansijskih sredstava</p> <p>4.2.5. Dostupnost kulturnih sadržaja i programa na cijelom području općine</p> <p>4.2.6. Promocija</p>
	4.3. Sport dostupan za sve građane	<p>4.3.1. Omasovljavanje sporta te širenje zdravstvenog i rekreativnog sporta</p> <p>4.3.2. Stvaranje uslova za sportske aktivnosti</p> <p>4.3.3. Afirmacija sportskih takmičenja</p> <p>4.3.4. Mogućnost transformacije klubova u nove oblike organizovanja</p>
	4.4. Pобољшanje zdravlja stanovništva i zadovoljstva korisnika usluga zdravstvene zaštite kroz univerzalnu, efikasnu, kontinuiranu, dostupnu, kvalitetnu i isplativu primarnu zdravstvenu zaštitu orjentisanu kao obitelji i zajednici i baziranoj na promociji zdravlja i prevenciji bolesti	<p>4.4.1. Jačanje preventivne zdravstvene zaštite</p> <p>4.4.2. Jačanje primarne zdravstvene zaštite</p> <p>4.4.3. Izgradnja kapaciteta zdravstvene zaštite</p> <p>4.4.4. Promoviranje kulture zdravog življenja</p> <p>4.4.5. Orjentisanost primarne zdravstvene zaštite ka preventivnim programima</p>
4. Razvijene društvene djelatnosti	4.5. Obrazovanje po mjeri društva	<p>4.5.1. Unapređenje obrazovnih kapaciteta</p> <p>4.5.2. Povećati broj djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem</p> <p>4.5.3. Jačanje saradnju lokalne zajednice sa srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama</p>
	4.6. Razvijen sistem institucionalnog i vaninstitucionalnog oblika socijalne zaštite	<p>4.6.1. Održiv razvoj socijalne zaštite kroz povećanje finansijskih sredstava za socijalne namjene</p> <p>4.6.2. Osnaživanje i socijalno uključivanje osjetljivih i marginaliziranih društvenih skupina</p> <p>4.6.3. Pобољшanje pružanja socijalnih usluga putem razvoja socijalnih programa</p>

		4.6.4. Poboljšanje infrastrukture u ustanovama socijalne zaštite
	4.7. Jačanje uspostavljenih partnerstava i stvaranje novih	4.7.1. Jačanje uloge partnerstva između javnog, civilnog i privatnog partnerstva

4.1.1. Pružanje kvalitetnih usluga svojim korisnicima

Povećanje kvaliteta usluga općinske administracije prema korisnicima podrazumijeva kvalitetno upravljanje zahtjevima korisnika, profesionalnom komunikacijom i smanjenje žalbi.

4.1.2. Unaprijeđen sistem obrazovanja državnih službenika i namještenika

Razvoj i obrazovanje državnih službenika, što uključuje i razvoj odgovarajućih upravljačkih vještina, ključni su da bi se omogućio proces profesionalizacije i osigurala odgovarajuća sposobnost, te definisala obaveza prenosa stečenog znanja ostalim uposlenicima.

4.1.3. Pojednostavljivanje i skraćivanje procedura prema građanima

Pojednostavljivanje i skraćivanje procedura prema građanima rezultira povećanjem efikasnosti rada u pogledu smanjenja broja neriješenih predmeta, skraćivanje roka rješavanja, kao i pribavljanje potrebne dokumentacije po službenoj dužnosti.

4.1.4. Digitalizacija katastarskih planova

Prevođenje katastarskih planova iz analognog u digitalni oblik jedan su od bitnih preduslova modernizacije i transformacije katastra iz tradicionalne u modernu evidenciju infrastrukture prostornih podataka. Ovo podrazumijeva brže i lakše održavanje katastra, jednostavniji pregled i ispravku grešaka, uvid u prostorne katastarske informacije, bolje upravljanje istim, te čuvanje podataka, kao i dostupnost istih prema građanima i investitorima.

4.1.5. Obezbjedenje prostornih kapaciteta za rad administracije

Obezbjedenjem dodatnog prostora za potrebe općinske Službe za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove u prizemlju zgrade Općine omogućit će se direktna razmjena podataka iz oblasti ove Službe prema građanima i investitorima.

4.1.6. Izrada sektorskih strateških dokumenata

Izrada sektorskih strateških dokumenata, kao što su izrada Strategije razvoja turizma, LEAP-a i Omladinskom politikom-Strategija za mlade, je proces koji podrazumijeva koordinaciju svih učesnika u razvoju sektora, te usklađene procedure za dogovaranje i izvještavanje.

4.2.1. Obezbjedenje adekvatnih prostora za rad institucija iz oblasti kulture i kadra za rad u istim

Obavljanje redovnih aktivnosti javnih ustanova iz oblasti kulture otežavaju neuslovni prostori i nedostatak kvalitetnog kadra. Zavičajni muzej ima problem nedostatka prostora za proširenje postavki, a i sama zgrada iziskuje popravke, kako u unutrašnjem, tako i vanjskom dijelu. Biblioteka Travnik je suočena s nedostatkom prostora, te je neophodno preseljenje iste u znatno veći i uslovniji prostor. Centar za kulturu i Hrvatski kulturni centar takođe iziskuju veće prostore za provođenje svih programskih aktivnosti.

4.2.2. Obogatiti kulturna zbivanja u Travniku

Kultura koja je poseban vid izražavanja ljudske kreativnosti, vještina i talenata postaje alat razvoja kreativne industrije. Zbog svog značaja neophodna je saradnja svih kulturnih i obrazovnih institucija sa NVO-a u cilju izrade projekata usmjerenih ka obogaćivanju kulturnih zbivanja u Travniku, te izradi godišnjih programa kulturnih dešavanja na općini.

4.2.3. Očuvati kulturnu baštinu

Kulturna djelatnost temelji se na očuvanju i prezentaciji tradicionalnih vrijednosti u okviru djelatnosti ustanova, udruženja građana, te pojedinaca. Neophodna je izrada Registra nepokretnog kulturno-historijskog naslijeđa, te izrada programa mjera zaštite i sanacije sa pregledom potrebnih troškova.

4.2.4. Kadrove u javnim institucija osposobiti za privlačenje dodatnih finansijskih sredstava

Educiran kadar u javnim ustanovama za privlačenje dodatnih finansijskih sredstava iz budžeta viših nivoa vlasti, donatora i fondova EU je osnov za realizaciju programskih ciljeva, kako smaih institucija iz ove oblasti, tako i Općine.

4.2.5. Dostupnost kulturnih sadržaja i programa na cijelom području općine

Instutcije iz oblasti kulture i nevladine organizacije iz ove oblasti, u saradnji sa obrazovnim institucijama, učinit će kulturne sadržaje i programe dostupne svim građanima na području općine i time omogućiti njihovu ispunjenost stvarnim kulturološkim vrijednostima.

4.2.6. Promocija

Promocija je svaki oblik komunikacije čija je uloga informisanje, persoazija ili podsjećanje ljudi o proizvodima, uslugama, imiđu, idejama ili društvenoj uključenosti. Promocija kulturno-istorijske baštine Travnika ima za cilj i poboljšanje turističke ponude u sferi kulturnog turizma i animiranje turista za duži ostanak u gradu.

4.3.1. Omasovljavanje sporta, te širenje zdravstvenog i rekreativnog sporta

Zbog značaja sporta kao dijela kulture i ukupnih materijalnih i duhovnih vrijednosti društva i kao način očuvanja zdravlja, radne produktivnosti, izražavanja stvaralaštva i humanog življenja, neophodno je njegovo omasovljavanje. Uključivanje mladih i razvijanje svijesti građana o sportu i njegovim vrijednostima, kao i doprinos sporta vaspitanju i obrazovanju i razvoju djece i omladine je opći i javni interes zajednice.

4.3.2. Stvaranje uslova za sportske aktivnosti

Sportskih objekata u Travniku gotovo da i nema. Školske fiskulturne dvorane predstavljaju objekte za sport. To umanjuje mogućnost djece i omladine za bavljenje vrhunskim i rekreativnim sportom. Veliki broj registrovanih nevladinih organizacija iz oblasti sporta, koje djeluju na području općine Travnik, nema adekvatne prostore za svoje programske aktivnosti. Izgradnjom PSKC Pirota i izgradnjom Srednje škole u Travniku sa fiskulturnom salom stvorit će se uslovi za provođenje sportskih aktivnosti i postizanje boljih sportskih rezultata.

4.3.3. Afirmacija sportskih takmičenja

Afirmacija sporta znači bolju iskorištenost sportskih kapaciteta za takmičenja na svim nivoima takmičenja, za koja na području općine Travnik postoje raspoloživi kapaciteti. Afirmacija sporta je značajna za razvoj turizma i ostalih djelatnosti.

4.3.4. Mogućnost transformacije klubova u nove oblike organizovanja

Činjenica da na području općine Travnik djeluje i po nekoliko sportskih klubova sa istim programskim ciljevima, te da je široka lepeza sportskih aktivnosti s jedne strane, a s druge strane nedostatak finansijskih sredstava, u narednom periodu ima mogućnot transformisanja klubova, njihova integracija, novi oblici organizovanja u kojim je moguć ulazak privatnog kapitala.

4.4.1. Jačanje preventivne zdravstvene zaštite

Jačanje preventivne zdravstvene zaštite podrazumijeva rad na smanjivanju faktora rizika nastanka određenih učestalih oboljenja na području općine. Neophodno je stalno obrazovanje građana i njihovo osvješćivanje o značaju prehrane, sporta, ...

4.4.2. Jačanje primarne zdravstvene zaštite

Budućnost primarne zdravstvene zaštite je u grupnim praksama u kojim će se moći pružati veći obim usluga za bolesnike, a time bi se mogla bitno smanjiti potreba za bolničkim i konzilijarnim liječenjem.

4.4.3. Izgradnja kapaciteta zdravstvene zaštite

Kroz izgradnju kapaciteta zdravstvene zaštite obezbjedio bi se sveobuhvatan i dostupan, kvalitetan i efikasan zdravstveni sistem koji bi rezultirao unaprijeđenim zdravstvenim stanjem stanovništva.

4.4.4. Promoviranje kulture zdravog življenja

Temeljni cilj promoviranja kulture zdravog življenja je stvaranje potencijala za dobro zdravlje, prije nego se zdravstveni problemi ili ugroženost zdravlja pojave.

4.4.5. Orjentisanost primarne zdravstvene zaštite ka preventivnim programima

Zbog ranog otkrivanja bolesti ili poremećaja u razvoju neophodno je uraditi preventivne programe koji će biti usmjereni na veći obuhvat građana.

4.5.1. Unapređenje obrazovnih kapaciteta

Usljed nedostatka školskog prostora nastava se u većini škola odvija u dvije smjene sa ograničenim izvođenjem slobodnih aktivnosti u školi što čini prepreku u razvijanju škola kao mjesta za cjelodnevni boravak i učenje. Nedostatak školskog prostora negativno utiče i na kvalitet nastavnog procesa. U školama dominira predavač kao frontalni pristup i memorijsko-reproduktivno učenje. Osnovni razlog tome je nedostatak odgovarajućih učila i nedovoljna obučenost nastavnika za primjenu modernih nastavnih tehnologija.

4.5.2. Povećati broj djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem

Svako dijete ima pravo na razvoj usaglašen sa njegovim individualnim mogućnostima i sposobnostima, da dobro organiziran predškolski odgoj i obrazovanje može osigurati povoljne uslove za kompletan razvoj djeteta, sigurno i sretno djetinjstvo, ublažiti, otkloniti i isključiti negativne socio-ekonomske, kulturne, zdravstvene i druge uticaje kroz primjeren program institucionalnog i vaninstitucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja.

4.5.3. Jačanje saradnju lokalne zajednice sa srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama

Povećanje interesa za saradnju lokalnih uprava sa srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama treba da dovede do participacije lokalnih servisa namjenjenih razvoju zajednice i povećanje razumijevanja i vidljivosti održivih modela za dalji razvoj aktivnog učešća mladih u zajednici. Postavljeni ciljevi ostvarit će se korištenjem analize dokumenata lokalnih institucija,

izradi studija, javnim skupovima, kao što su okrugli stolovi i prezentacije, a sve uz podršku javne kampanje i izradi edukativno-propagandnog materijala.

4.6.1. Održiv razvoj socijalne zaštite kroz povećanje finansijskih sredstava za socijalne namjene

Pored finansijskih sredstava koja se za socijalne potrebe obezbjeđuju iz budžeta Kantona neophodno je obezbjediti i finansijska sredstva iz drugih izvora kroz finansiranje projekata u partnerstvu sa vladinim i nevladinim sektorom, privatnim sektorom, na lokalnom i regionalnom nivou. U ovom segmentu neophodno je obrazovanje socijalnih radnika i pedagoga radi akumulacije znanja i iskustva, a sve u cilju prevencije i smanjenja posljedica socijalne isključenosti.

4.6.2. Osnaživanje i socijalno uključivanje osjetljivih i marginaliziranih društvenih skupina

Ova mjera podrazumijeva proaktivan odnos prema socijalno isključenim i društveno marginaliziranim osobama i njihovo uključivanje u društvene i tržišne tokove.

4.6.3. Poboljšanje pružanja socijalnih usluga putem razvoja socijalnih programa

Ova mjera je usmjerena ka poboljšanju cjelokupnog sistema pružanja socijalnih usluga na općini Travnik počevši od prevencije, preko povećanja kvalitete u pružanju usluga, pa sve do integracije korisnika u zajednicu. Socijalne usluge postat će djelotvornije, u većoj mjeri orjentisane prema porodici i utemeljene na načelu inkluzije.

4.6.4. Poboljšanje infrastrukture u ustanovama socijalne zaštite

Jačanjem kapaciteta kroz uvođenje informacijskog i upravljačkog sistema unutar postojećeg sistema obezbjediti uslove za novi model organizacije pružanja usluga na načelu „sve na jednom mjestu“ (one-stop-shop, što će pridonjeti boljoj organizaciji rada u centrima za socijalni rad i poboljšati usluge za korisnike.

4.7.1. Jačanje uloge partnerstva između između javnog, civilnog i privatnog partnerstva

Struktura partnerstva i njihovi akteri, kao i nivo na kome se formira, zavisi od ciljeva i vrste aktivnosti.

U cilju povećanja učinkovitosti lokalnih vlasti, koje nažalost nisu u stanju same da zadovolje rastuće potrebe za svim vrstama usluga i da dopru do što većeg broja korisnika, potrebna im je podrška drugih društvenih sektora. Prednost ovakvog partnerstva predstavlja i činjenica da se u partnerstvu društvena odgovornost kombinira sa finansijama, tehnologijom i efikasnim upravljanjem.

Za uspostavljenost partnerstvo lokalne uprave i nevladinog sektora potrebno je osigurati stabilan rast kroz značajniji prenos ovlasti sa lokalne uprave na nevladin sektor.

Javno-privatno partnerstvo bazira se na prepoznavanju zajedničkih ciljeva i koristi koje sektori mogu imati ukoliko udruže snage. To podrazumijeva udruživanje finansijskih sredstava, znanja i stručnog iskustva u cilju poboljšanja usluga za sve korisnike. Mogućnosti

za jačanje ovog vida partnerstva prepoznaju se na relaciji obrazovne institucije – privatni sektor, obrazovne institucije – institucije iz oblasti kulture.

Opredjeljenost Općine ka uspostavi partnerskih odnosa sa drugim lokalnim zajednicama rezultiralo je potpisivanjem Povelje o bratimljenju odnosa Travnika i Lajpciga. Ovaj vid partnerstva neiscrpan je izvor evropske prakse, a posebno prakse u prevazilaženju tranzicijskih problema u razvoju. Partnerstva sa drugim lokalnim zajednicama, kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i van nje, mogu omogućiti lakši pristup Evropskim fondovima, te se u budućnosti svakako mora izvršiti uspostava novih i unapređenje postojećih partnerskih odnosa.

5. Uređen prostor i očuvan okoliš

Prostor i zemljište predstavljaju ograničeno ali osobito vrijedno dobro, pa se u okviru strategije razvoja Općine Travnik u periodu 2011.-2015. godina posebna pažnja posvećuje toj oblasti.

Osnovu za upravljanje i gazdovanje prostorom i zemljištem čini Prostorni plan Općine koji je usvojen za period 2003.-2020. Prema Prostornom planu Općina Travnik je bazirana na policentričnom razvojnom modelu, na prostorno funkcionalnoj i uravnoteženoj mreži centara sa međusobno usaglašenim razmještajem funkcija.

Plansko uređenje prostora zasnovano je na načelima održivog razvoja. U narednom strateškom periodu planirano je donijeti i usvojiti konkretna provedbena planska dokumenata putem kojih će se pobliže odrediti namjena, način korištenja i zaštita zemljišta i prostora. (1.1.).

U svrhu stvaranja boljeg poslovnog ambijenta jedan od prioritetnih ciljeva predstavlja i digitalizacija provedbene planske dokumentacije. (1. 3.)

Zaštita autohtonih urbanih sredina kao i građevinskog i poljoprivrednog zemljišta prioritetni su ciljevi kojima će se osigurati uslovi stvaranja boljeg ambijenta za razvoj privrednih grana, turizma i poljoprivrede. (1.4.)

Travnička općina posjeduje značajne prirodne i kulturne resurse. Pravilna zaštita, očuvanje i kontrolirano korištenje tih resursa pretpostavka su za razvoj turizma kao šanse koja Travnik i travničku općinu treba ucrtati na turističku mapu šire regije. U tom smislu je od posebne važnosti usvajanje i primjena LEAP-a (Lokalnog ekološkog akcionog plana) i implementacija Zoning-plana Vlašić i ostalih planova koji se odnose na investicione projekte od strateškog značaja, kao i sprovođenje svih zacrtanih mjera u segmentu očuvanja, zaštite i prezentacije prirodne i kulturne baštine. (2.1.-3.6).

Uređen prostor i zaštićen okoliš kao zacrtani strateški cilj nije moguće ostvariti bez razvoja svijesti građana o značaju životnog prostora, prirodnih i kulturnih dobara i o svim aspektima koji čine pretpostavke njihovog očuvanja i zaštite. (2.2.). Ekološka osviještenost građana predstavlja preventivnu zaštitu životne sredine.

Strateški cilj	Prioritetni ciljevi	Mjere
5. Uređen prostor i očuvan okoliš	5.1. Efikasno, plansko upravljanje prostorom i zemljištem u cilju bržeg i kvalitetnijeg razvoja Općine Travnik	5.1.1. Izmjena postojeće i izrada nove prostorno-planske i provedbene dokumentacije 5.1.2. Zaustavljanje bespravne gradnje. 5.1.3. Stvaranje uslova za transparentniju i efikasniju bazu podataka za potrebe investitora. 5.1.4. Izrada projekata za uređenje prostora.
	5.2. Zaštita okoline uz očuvanje prirodnih resursa osnova je za djelotvorno upravljanje životnom sredinom i za efikasan i ubrzan privredni razvoj.	5.2.1. Izrada plana uređenja i upravljanje prirodnim područjima i cjelinama i sprovođenje mjera zaštite pojedinačnih zaštićenih prirodnih dobara. 5.2.2. Promoviranje ekološki prihvatljivog odnosa prema životnoj sredini i njenoj zaštiti i očuvanju. 5.2.3. Implementacija LEAP-a. 5.2.4. Donošenje podzakonskih akata i potrebne dokumentacije za proglašenje područja sa posebnom namjenom na Općini Travnik.
	5.3. Integracija kulturnog naslijeđa u turizam.	5.3.1. Izrada Registra nepokretnih kulturnih dobara na općini Travnik. 5.3.2. Kontinuirana aktivnost na pravnoj zaštiti kulturnih dobara. 5.3.3. Izrada plana i programa obnove i revitalizacije kulturnih dobara 5.3.4. Promocija kulturnog naslijeđa. 5.3.5. Monitoring nad spomenicima kulture. 5.3.6. Donošenje strategije razvoja turizma na Općini Travnik.

5.1.1. Izmjena postojeće i izrada nove prostorno-planske i provedbene dokumentacije.

U cilju ubrzanog i održivog razvoja potrebno je izvršiti izmjenu postojećih i usvojiti nove prostorno-planske i provedbene dokumente kojima će se odrediti namjena i način korištenja prostora, kao što je: Regulacioni plan stambeno poslovno turističke zone Majdan-Gradac-Guvna-Vakuf, Regulacioni plan radno-poslovna zona Polje, Regulacioni plan centralnog dijela prigradskog naselja Dolac na Lašvi, Izmjena dijela regulacionog dijela HPBŠ zona kulturnih, administrativnih i poslovnih objekata Travnika, Izmjena dijela regulacionog plana HPBŠ, mikrolokacija Prnjavor-Stanična, Izrada katastra podzemnih instalacija, Izrada

urbanističkog plana grada, Studija saobraćaja i parking zona grada, Projekt restauracije uličnih fasada i dr.

Izmjena postojeće provedbene dokumentacije vrši se u cilju pravne zaštite i očuvanja ambijentalnih cjelina i atraktivnog prostora općine.

5.1.2. Zaustavljanje bespravne gradnje.

Primjena pooštrene kaznene politike koja će stimulirati razvoj i spriječiti nezakonitu gradnju posebno u okviru Regulacionog plana KIZ (Kulturno-istorijska zona). Pojačan inspekcijski nadzor treba osujetiti svaki vid bespravne gradnje i drugih nezakonitih pojava ugrožavanja prostora (uzurpiranje javnih površina, nedostatak parkiralište, zapuštene fasade, ugrožavanje zelenih površina i dr.).

5.1.3 Stvaranje uslova za transparentniju i efikasniju bazu podataka za potrebe investitora.

Digitalizacija provedbene planske dokumentacije omogućit će njeno efikasnije korištenje u procesu izrade i implementacije investicionih projekata, kao i izrada Katastra podzemnih instalacija, izrada Katastra klizišta, studija izvodljivosti i konkretnih razvojnih projekata.

5.1.4. Izrada projekata za uređenje prostora.

Poduzima se u cilju podizanja nivoa uređenosti i zaštite urbanih javnih prostora (zelene površine, trgovi) i revitalizacije i obogaćivanja parkovnih površina zasadima autohtone dendroflora i zaštitom i održavanjem postojećih primjeraka.

5.2.1. Izrada plana uređenja i upravljenja prirodnim područjima i provođenje mjera zaštite pojedinačnih zaštićenih prirodnih dobara.

Primjena planskog dokumenta LEAP (Lokalni ekološki akcioni plan) i implementacija separata Prostornog plana „Zoning-plan Vlačić“ i ostalih usvojenih provedbeno- planskih dokumenata u okviru kojih su obuhvaćeni strateški investicioni projekti: Regionalni vodovod „Plava Voda“, Brza cesta i priključak na koridor V-C, Projekt regionalnog gasovoda, izgradnja energetskih objekata i turističkih kapaciteta i dr. omogućit će očuvanje čistog okoliša i kontrolirano i racionalno korištenje raspoloživih resursa i ubrzan privredni razvoj.

5.2.2. Promoviranje ekološki prihvatljivog odnosa prema životnoj sredini i zaštiti životne sredine.

Kontinuirana djelatnost (akcije, kampanje) na edukaciji građana o pravilnom odnosu prema prostoru i životnoj sredini, o pojavama kršenja zakona iz te oblasti i negativnim posljedicama. Poseban akcent stavi na edukaciju omladine kroz podršku projekata u radu sa predškolskom i školskom omladinom.

5.2.3. Implementacija LEAP-a.

Budući da nema razvoja bez ekološki uređene sredine urađen je i usvojen LEAP-Lokalni ekološki plan Općine Travnik. To je razvojno-planski dokument koji sadrži procjenu sadašnjeg stanja okoliša sa identifikacijom i analizom problema te definisanim ciljevima i akcijama koje treba poduzimati za unaprjeđenje, zaštitu i upravljanjem okolišem na području Općine Travnik.

LEAP-om je obuhvaćena zaštita prostora, vodenih resursa, korištenje i upavljenje zemljištem i šumama, prirodnim i kulturnim dobrima, upravljenje otpadom, upravljanje kvalitetom zraka.

5.2.4. Donošenje podzakonskih akata i potrebne dokumentaciju za proglašenje pojedinih područja s posebnom namjenom na Općini Travnik.

Zbog činjenice da je prisutna devastacija prirodnih cjelina kao i neadekvatna zaštita i održavanje spomenika prirode neophodno je pristupiti izradi podzakonskih akata i dokumentacije koja će omogućiti da se na prostoru Općine Travnik planirano i programski sprovodi zaštita prirodnih cjelina i svakog prirodnog dobra pojedinačno.

5.3.1. Izrada Registra nepokretnih kulturnih dobara na Općini Travnik.

Programskim objedinjavanjem podataka o svakom pojedinačnom kulturnom dobru stvara se elektronska baza podataka koja omogućava provođenje programa njihove zaštite i očuvanja.

5.3.2. Kontinuirana aktivnost na pravnoj zaštiti kulturnih dobara.

Zbog činjenice da je samo manji broj kulturnih dobara pravno zaštićen potrebno je provoditi proceduru pravne zaštite za svaki pojedinačni slučaj.

5.3.3. Izrada planova obnove i revitalizacije kulturnih dobara.

Da bi se izvršili zahvati na fizičkoj zaštiti kulturnog dobra potrebno je pored pravne zaštite izraditi plan i program sanacije što je osnova za izradu projekata konzervacije, rasturacije ili rekonstrukcije spomenika i za kandidaturu prema namjenskim fondovima.

5.3.4. Promocija kulturnog naslijeđa.

Podizanje razine svijesti o značaju kulturnog naslijeđa (materijalnog i nematerijalnog) jedan je od važnijih momenata u njegovoj zaštiti i očuvanju. Da bi lokalna zajednica doživjela kulturno naslijeđe kao specifičnu lokalnu vrijednost i kao potencijalni resurs, potrebno je vršiti njegovu permanentnu promociju, koristeći sve vrste mediju a putem različitih sadržaja kao što su izložbe, promocije, radionice, arheološke kampanje, predavanja i dr.

Podizanjem svijesti o značaju kulturnog naslijeđa osigurava se mehanizam njegove preventivne zaštite.

5.3.5. Monitoring nad spomenicima kulture.

U cilju konkretne zaštite spomenika potrebno je imati permanentan uvid u stanju na terenu za svaki pojedinačni spomenik da bi se mogle preduzeti aktivnosti na tekućem održavanju i drugim zahvatima na zaštiti i obnovi kulturnih dobara.

5.3.6. Donošenje strategije razvoja turizma na općini Travnik.

Kulturno naslijeđe predstavlja jedan od najvažnijih resursa za razvoj turizma na Općini Travnik. Razvojem turizma stvara se povoljan ambijent za uspostavljanje statusa samoodrživosti dobara kulturnog naslijeđa.